

Paneli këshillëdhënës për të drejtat e njeriut

Building D, UNMIK HQ, Prishtinë/Kosovë | E-mail: hrap-unmik@un.org | Tel: +381 (0)38 504-604, ext. 5182

MENDIM

Data e miratimit: 14 prill 2014

Lëndët nr. 167/09, 174/09 dhe 175/09

Sonja KORIQANIN

kundër

UNMIK-ut

Paneli Këshillëdhënës për të Drejtat e Njeriut, më 14 prill 2014,
me pjesëmarrjen e këtyre anëtarëve:

Marek Nowicki, kryesues

Christine Chinkin

Françoise Tulkens

Të ndihmuar nga

Andrey Antonov, zyrtar ekzekutiv

Pasi mori parasysh ankesën e lartpërmendur, e parashtruar në pajtim me nenin 1.2 të Rregullores së UNMIK-ut nr. 2006/12, të datës 23 mars 2006, mbi themelimin e Panelit Këshillëdhënës për të Drejtat e Njeriut,

Pas shqyrtimit të vëmendshëm, duke përfshirë edhe shqyrtimin përmes mjeteve elektronike, në pajtim me rregullën 13 § 2 të Rregullores së punës, paraqet gjetjet dhe rekomandimet si në vijim:

I. PROCEDURAT PARA PANELIT

1. Ankesat janë paraqitur më 7 prill 2009 dhe janë regjistruar më 30 prill 2009.
2. Më 23 dhjetor 2009, Paneli kërkoi nga ankuesja të ofrojë informata shtesë. Nuk është pranuar asnjë përgjigje.

3. Më 6 tetor 2010, Paneli vendosi t'i bashkojë ankesat, në pajtim me rregullën 20 të Rregullores së vet të punës.
4. Më 18 prill 2012, për ankesat u njoftua Përfaqësuesi Special i Sekretarit të Përgjithshëm (PSSP)¹, lidhur me dhënien e komenteve të UNMIK-ut mbi pranueshmërinë.
5. Më 24 maj 2012, PSSP-ja dha përgjigjen e UNMIK-ut.
6. Më 23 gusht 2012, Paneli i shpalli ankesat të pranueshme.
7. Më 10 shtator 2012, Paneli ia përçolli vendimin e vet PSSP-së, duke kërkuar komentet e UNMIK-ut lidhur me bazueshmërinë e ankesave dhe gjithashtu kopjet e dosjeve hetimore relevante për rastin.
8. Më 11 shkurt 2013, PSSP-ja ofroi komentet e UNMIK-ut mbi bazueshmërinë e ankesave së bashku me dokumentacionin relevant.
9. Më 9 prill 2014, Paneli i kërkoi UNMIK-ut të konfirmojë nëse hapja e dosjeve që kanë të bëjnë me lëndën mund të konsiderohet përfundimtare. Po të njëjtën ditë, UNMIK-u dha përgjigjen e vet.

II. FAKTET

A. Historiku i përgjithshëm²

10. Ngjarjet në fjalë ndodhën në territorin e Kosovës pas krijimit të Misionit të Administratës së Përkohshme të Kombeve të Bashkuara në Kosovë (UNMIK-ut), në qershor të vitit 1999.
11. Konflikti i armatosur gjatë vitit 1998 dhe 1999, ndërmjet forcave serbe në njëren anë dhe Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës (UÇK) dhe grupeve të tjera të armatosura të shqiptarëve të Kosovës në anën tjetër, është mirë i dokumentuar. Pas dështimit të përpjekjeve ndërkombëtare për të zgjidhur konfliktin, më 23 mars 1999, Sekretari i Përgjithshëm i Organizatës së Traktatit të Atlantikut të Veriut (NATO) shpalli fillimin e sulmeve ajrore kundër Republikës Federale të Jugosllavisë (RFJ-së). Sulmet ajrore filluan më 24 mars

¹Një listë me shkurtesa dhe akronime që përban teksti mund të gjendet në Shtojcën e bashkëngjitur.

²Referencat e nxjerra nga Paneli për të përcaktuar historikun e përgjithshëm përfshijnë: OSBE, “Siç është parë dhe treguar”, vell. I (tetor 1998 – qershor 1999) dhe vell. II (14 qershor – 31 tetor 1999); raportet tremujore të Sekretarit të Përgjithshëm mbi Administratën e Përkohshme të Kombeve të Bashkuara në Kosovë; Raportet vjetore të Policisë së UNMIK-ut (2000, 2001); Qendra për të Drejtën Humanitare, “Rrëmbimet dhe zhdukjet e joshqiptarëve në Kosovë” (2001); Qendra për të Drejtën Humanitare, “Libër kujtimi për Kosovën” (<http://www.kosovomemorybook.org>); Zyra e UNMIK-ut për persona të zhdukur dhe mjekësi ligjore, Raport i Aktivitetit 2002-2004; Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut, *Behrami dhe Behrami kundër Francës* dhe *Saramati kundër Francës*, *Gjermanisë dhe Norvegjisë*, me numrat 71412/01 dhe 78166/01, vendimi i datës 2 maj 2007; Komisioni Ndërkombëtar për Personat e Zhdukur, “Situata në Kosovë: Një vlerësim” (2010); të dhënët e publikuara nga Komisariati i Lartë i Kombeve të Bashkuara për Refugjatë, (në dispozicion në www.unhchr.org) dhe nga Kryqi i Kuq Ndërkombëtar (në dispozicion në <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

1999 dhe përfunduan më 8 qershor 1999, kur RFJ-ja u pajtua t'i tërheqë forcat e veta nga Kosova. Më 9 qershor 1999, Forca Ndërkombëtare e Sigurisë (KFOR), RFJ-ja dhe Republika e Serbisë nënshkruan një “Marrëveshje Tekniko-Ushtarake” përmes së cilës u pajtuan mbi tërheqjen e RFJ-së nga Kosova dhe praninë e një force ndërkombëtare të sigurisë, pas miratimit të rezolutës përkatëse të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara.

12. Më 10 qershor 1999, Këshilli i Sigurimit i OKB-së miratoi Rezolutën 1244 (1999). Duke vepruar sipas Kapitullit VII të Kartës së OKB-së, Këshilli i Sigurimit i OKB-së mori vendim për vendosjen e pranisë ndërkombëtare të sigurisë dhe civile-përkatësisht të KFOR-it dhe UNMIK-ut, në territorin e Kosovës. Në pajtim me Rezolutën e Këshillit të Sigurimit nr. 1244 (1999), OKB-ja u ngarkua me kompetenca të plota legjislative dhe ekzekutive. KFOR-i u ngarkua për krijimin e “një ambienti të sigurt, në të cilin refugiatët dhe personat e zhvendosur mund të kthehen në shtëpi të sigurt” dhe përkohësisht të sigurojë “rendin dhe sigurinë publike”, derisa prania ndërkombëtare civile të mund të marrë përsipër përgjegjësinë për këtë detyrë. UNMIK-u përbëhej nga katër komponentë apo shtylla kryesore të udhëhequra nga OKB-ja (administrata civile), Komisariati i Lartë i Kombeve të Bashkuara për Refugiatë (ndihma humanitare, e cila u hoq në qershorin e vitit 2000), OSBE-ja (ndërtimi institucional) dhe BE-ja (rindërtimi dhe zhvillimi ekonomik). Secila shtyllë u vendos nën autoritetin e PSSP-së. Përmes Rezolutës së Këshillit të Sigurimit të OKB-së 1244 (1999), UNMIK-ut i jepet mandati që t'i “promovojë dhe mbrojë të drejtat e njeriut” në Kosovë në pajtim me standarde njoitura ndërkombëtarisht për mbrojtjen e të drejtave të njeriut.
13. Vlerësimet lidhur me ndikimin e konfliktit në shpërnguljen e popullatës shqiptare të Kosovës sillen prej përafërsisht 800,000 deri 1.45 milion. Pas miratimit të Rezolutës 1244 (1999), shumica e shqiptarëve të Kosovës, të cilët ishin larguar, apo ishin dëbuar me forcë nga shtëpitë e tyre nga forcat serbe gjatë konfliktit, u kthyen në Kosovë.
14. Në ndërkohë, pjesëtarët e komunitetit joshqiptar-kryesishët serbët, dhe jo vetëm ata, por edhe romët dhe myslimanët sllavë si dhe shqiptarët e Kosovës të dyshuar për bashkëpunim me autoritetet serbe, u bënë shënjestër e sulmeve shumë të përhapura të grupeve të armatosura të shqiptarëve të Kosovës. Vlerësimet e tanishme lidhur me numrin e serbëve të Kosovës të zhvendosur sillen përafërsisht prej 200,000 deri 210,000. Ndërsa shumica e serbëve të Kosovës dhe joshqiptarët e tjerë të Kosovës u larguan në Serbi dhe në vendet fqinje, ata që mbeten prapa u bënë viktima të vrasjeve sistematike, rrëmbimeve, mbajtjeve arbitrale, dhunës seksuale dhe asaj të bazuar në gjini, rrahjeve dhe frikësimit.
15. Megjithëse shifrat mbresin kontestuese, vlerësohet që më shumë se 15,000 vdekje apo zhdukje ndodhën si pasojë e drejtpërdrejtë e konfliktit të Kosovës dhe gjatë tij (1998-2000). Më shumë se 3,000 shqiptarë etnikë dhe rreth 800 serbë, romë dhe pjesëtarë të komuniteteve të tjera minoritare u zhdukën gjatë kësaj periudhe. Për më shumë se gjysmën e personave të zhdukur janë gjetur dhe identifikuar mbetjet e tyre mortore deri në fund të vitit 2010, ndërsa 1,766 gjenden ende si të zhdukur në listën e Komitetit Ndërkombëtar të Kryqit të Kuq (KNKK), sipas të dhënave të muajit tetor 2012.
16. Prej korrikut të vitit 1999, si pjesë e përpjekjeve për të rivendosur zbatimin e ligjit në Kosovë brenda kornizës së sundimit të ligjit, PSSP-ja u kërkoi vendeve anëtare të OKB-së

që të mbështesin vendosjen brenda komponentit civil të UNMIK-ut, të policëve ndërkombëtarë prej 4,718 vetash. Policia e UNMIK-ut u ngarkua me këshillimin e KFOR-it mbi çështjet policore, derisa ata vetë të kenë numër të mjaftueshëm për të marrë krejt përgjegjësinë për zbatimin e ligjit dhe të punojnë drejt zhvillimit të Shërbimit Policor të Kosovës. Deri në shtator të vitit 1999, përafersisht 1,100 policë ndërkombëtarë u vendosën në Kosovë në kuadër të UNMIK-ut.

17. Deri në dhjetor të vitit 2000, vendosja e Policisë së UNMIK-ut pothuajse përfundoi me 4,400 policë nga 53 vende të ndryshme dhe UNMIK-u kishte marrë primatin sa i përket përgjegjësisë për zbatimin e ligjit në të gjitha rajonet e Kosovës, përveç Mitrovicës. Sipas Raportit vjetor të Policisë së UNMIK-ut për vitin 2000, atyre u janë raportuar 351 rrëmbime, 675 vrasje dhe 115 dhunime për periudhën qershore 1999 - dhjetor 2000.
18. Për shkak të kolapsit të administrimit të drejtësisë në Kosovë, UNMIK-u në qershori të vitit 1999 themeloi një Sistem emergjent të drejtësisë. Ai përbëhej nga një numër i kufizuar gjyqtarësh dhe prokurorësh vendorë dhe ishte operacional derisa sistemi i rregullt i drejtësisë u bë operacional në janar të vitit 2000. Në shkurt të vitit 2000, UNMIK-u autorizoi emërimin e gjyqtarëve dhe prokurorëve ndërkombëtarë, fillimisht në rajonin e Mitrovicës dhe më vonë në gjithë Kosovën, për të forcuar sistemin lokal të drejtësisë dhe për të garantuar paanësinë. Prej tetorit të vitit 2002, sistemi lokal i drejtësisë përbëhej prej 341 gjyqtarëve dhe prokurorëve vendorë dhe 24 ndërkombëtarë. Në janar të vitit 2003, Sekretari i Përgjithshëm i OKB-së, duke i raportuar Këshillit të Sigurimit për zbatimin e Rezolutës 1244 (1999), sistemin e policisë dhe drejtësisë në Kosovë në atë kohë e definoi si sistem që “funksionon mirë” dhe “i qëndrueshëm”.
19. Në korrik të vitit 1999, Sekretari i Përgjithshëm i OKB-së i raportoi Këshillit të Sigurimit që UNMIK-u tashmë e konsideronte çështjen e personave të zhdukur si një shqetësim veçanërisht të madh për të drejtat e njeriut në Kosovë. Në muajin nëntor të vitit 1999, u krijuar Njësiti për Personat e Zhdukur (NJPZH) brenda Policisë së UNMIK-ut, me mandat të hetojë vendndodhjen e mundshme të personave të zhdukur dhe/apo varrezave. NJPZH-ja, së bashku me Njësitin Qendror për Hetim të Krimtit (NJQHK) të Policisë së UNMIK-ut, dhe më vonë Njësiti për Hetimin e Krimeve të Luftës (NJHKL), ishin përgjegjëse për aspektet penale të rasteve të personave të zhdukur në Kosovë. Në maj të vitit 2000, u krijuar Komisioni për Gjetjen dhe Identifikimin e Viktimave (KGJIV), i udhëhequr nga UNMIK-u, për të gjetur, identifikuar dhe dorëzuar mbetjet mortore. Prej qershoret të vitit 2002, Zyra e sapoformuar për personat e zhdukur dhe mjekësi ligjore (ZPZHML) në Departamentin e Drejtësisë të UNMIK-ut (DDU), u bë autoriteti i vetëm i mandatuar për të përcaktuar vendndodhjen e personave të zhdukur, t'i identifikojë mbetjet e tyre mortore dhe t'ua kthejë ato familjes së të zhdukurit. Duke filluar nga viti 2001, në bazë të Memorandumit të Mirëkuptimit (MM) ndërmjet UNMIK-ut dhe Komisionit Ndërkombëtar për Persona të Zhdukur me seli në Sarajevë (KNPZH), i plotësuar nga një marrëveshje tjetër në vitin 2003, identifikimi i mbetjeve mortore u krye nga KNPZH-ja përmes testit të ADN-së.
20. Më 9 dhjetor 2008, përgjegjësia e UNMIK-ut në lidhje me policinë dhe drejtësinë në Kosovë përfundoi me Misionin e Bashkimit Evropian për Sundim të Ligjit në Kosovë (EULEX), i cili mori kontrollin e plotë operacional në fushën e sundimit të ligjit, pasi që kryetari i Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara më 26 nëntor 2008

(S/PRST/2008/44), nxori Deklaratën që mirëpriste angazhimin e vazhdueshëm të Bashkimit Evropian në Kosovë.

21. Po të njëjtën ditë, UNMIK-u dhe EULEX-i nënshkruan një MM mbi modalitetet dhe të drejtat dhe obligimet përkatëse që dalin nga transferimi prej UNMIK-ut tek EULEX-i, i lëndëve dhe dosjeve përkatëse të cilat përfshinin hetimet, ndjekjet penale në vijim dhe aktivitetet e tjera të ndërmarrja nga prokurorët ndërkombëtarë të UNMIK-ut. Menjëherë pas kësaj, marrëveshje të ngjashme u nënshkruan në lidhje me dosjet e mbajtura nga gjyqtarët ndërkombëtarë dhe Policia e UNMIK-ut. Të gjitha marrëveshjet obliguan EULEX-in të sigurojë qasje nga UNMIK-u në dokumentet që ndërlidhen me veprimet që autoritetet e UNMIK-ut i kanë ndërmarrë më parë. Në periudhën 9 dhjetor 2008 deri më 30 mars 2009, të gjitha dosjet me lëndë penale të mbajtura nga DD i UNMIK-ut dhe Policia e UNMIK-ut, iu dorëzuan EULEX-it.

B. Rrethanat që ndërlidhen me rrëmbimin dhe zhdukjen e znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq

22. Znj. Sonja Koriqanin është vajza e znj. Jellena Llalliq (lënda nr. 167/09) dhe z. Vojisllav Llalliq (lënda nr. 174/09), dhe mbesa e znj. Millosava Llalliq (lënda nr. 175/09). Sipas ankueses, të tretë ishin rrëmbyer nga pjesëtarët e UÇK-së, më 20 qershor 1999, nga shtëpia e tyre në fshatin Shtupel, Komuna e Klinës, rrajan i Pejës. Që nga ajo kohë vendndodhja e tyre është e panjohur.
23. Ankuesja deklaron se rrëmbimi iu reportua KFOR-it, UNMIK-ut, duke përfshirë prokurorët ndërkombëtarë në Prishtinë dhe Pejë, KNKK-së, Ministrisë për Punë të Brendshme të Serbisë (MPB) dhe Kryqit të Kuq të Serbisë.
24. Ankuesja i ofroi Panelit kopjet e kërkesës për kërkim të KNKK-së në lidhje me tri viktimat. Kërkesat për kërkim në lidhje me z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Jellena Llalliq u paraqitën më 5 maj 2000, ndërsa ajo në lidhje me znj. Millosava Llalliq më 29 maj 2011. Të gjitha tri kërkesat për kërkim të KNKK-së mbisin të hapura deri më tanit³.
25. Në të tri certifikatat e Kryqit të Kuq të Serbisë, të datës 13 qershor 2005, gjithashtu të siguruara nga ankuesja, thuhet se znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq ishin zhdukur më 1 gusht 1999, dhe se ata janë akoma në listën e personave të cilët u zhdukën në territorin e Kosovës.
26. Ankuesja gjithashtu i ofroi Panelit kopjet e certifikatave të lëshuara nga organet përkatëse të MPB-së së Serbisë në lidhje me të tri viktimat. Në këto certifikata të ngjashme thuhet se znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq u rrëmbyen nga pjesëtarët e UÇK-së në qershor të vitit 1999, dhe se një kallëzim penal në lidhje me këtë ishte paraqitur nga prokurori serb për rrajan e Pejës, i zhvendosur në Leskovc, Serbi, më 15 gusht 2001.

³Baza e të dhënave e KNKK-së është në dispozicion në: <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en/pages/search-persons.aspx> (e qasur më 10 prill 2014).

27. Ankuesja ofroi një kopje të një kallëzimi penal, pa datë, (në gjuhën serbe) kundër autorëve të panjohur në lidhje me rrëmbimin e z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Jellena Llalliq. Ky kallëzim penal ishte adresuar nga motra e saj znj. ZH.K., për prokurorin ndërkombëtar publik nga Zyra e Prokurorisë Publike të Qarkut të Pejës (ZQPP). Një kallëzim penal pothuajse identik po ashtu i ishte dërguar prokurorit ndërkombëtar publik nga Zyra e Prokurorisë Publike të Qarkut të Pejës (ZQPP) nga motra e ankueses në lidhje me rrëmbimin e znj. Millosava Llalliq. Një kopje e këtij kallëzimi pa datë (në gjuhën serbe) gjithashtu ishte ofruar nga ankuesja.
28. Emrat e të afërmve të ankueses gjithashtu gjenden edhe në listën e personave të zhdukur që KNKK ia dërgoi UNMIK-ut më 12 tetor 2001, për të cilët KNKK kishte mbledhur të dhëna ante-mortem në Serbi, në periudhën mes 1 korrikut dhe 20 shtatorit të vitit 2001 dhe gjithashtu në bazën e të dhënave të përpiluar nga ZPZHTML e UNMIK-ut⁴.
29. Në shënimet në lidhje me z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Jellena Llalliq në bazën e të dhënave ‘online’ të mbajtur nga KNPZH⁵ në pjesët relevante, thuhet: “Janë mbledhur mostra të mjaftueshme për referencë” dhe “nuk është gjetur përshtatje e ADN-së”; “datë e raportuar e zhdukjes” së z. Vojisllav Llaliq jepet 19 qershor i vitit 1999, ndërsa për gruan e tij jepet 17 qershor i vitit 1999. Në shënimin e ngjashëm në lidhje me znj. Millosava Llalliq, në anën tjeter, thuhet: “Nuk janë mbledhur mostra të mjaftueshme për referencë” dhe “nuk është gjetur përshtatje e ADN-së”; si datë e zhdukjes jepet 1 qershor i vitit 1999.

C. Hetimi

30. Në rastin aktual, Paneli pranoi nga UNMIK-u dokumente hetimore të mbajtura më parë nga NJHKL e Policisë së UNMIK-ut dhe ZPZHTML e UNMIK-ut. Kur dosja iu paraqit Panelit, në shkurt të vitit 2013, UNMIK-u theksoi se më shumë informata, që nuk i përbajnjë dokumentet e paraqitura, mund të ekzistojnë në lidhje me rastin. Megjithatë, më 9 prill 2014, ai i konfirmoi Panelit se nuk janë marrë më shumë dokumente relevante në lidhje me këtë rast.
31. Për sa i përket publikimit të informatave që përbajnjë dosjet, Paneli rikujton që UNMIK-u i ka vënë në dispozicion dosjet për hetim për t'u shqyrtuar nga Paneli nën një zotim për konfidencialitet. Në lidhje me këtë, Paneli duhet të qartësojë që megjithëse vlerësimi i dosjes aktuale rrjedh nga një shqyrtim i plotë i dokumentacionit në dispozicion, vetëm informata të limituara që ekzistojnë aty janë publikuar. Prandaj, një përbledhje e hapave të ndërmarrë nga autoritetet e hetuesisë është dhënë në paragrafët në vijim.

Mbi zhdukjen e znj. Jellena Llalliq (lënda nr. 167/09)

32. Dosja në lidhje me znj. Jellena Llalliq përban një formular për identifikim të viktimës, pa datë, i cili me sa duket ishte plotësuar nga KNKK në periudhën mes 1 korrikut dhe 20 shtatorit të vitit 2001 (shih § 28 më lart). Përveç detajeve personale të znj. Jellena Llalliq

⁴ Baza e të dhënave e ZPZHTML-së nuk është e hapur për publikun. Paneli kishte qasje në lidhje me këtë rast më 9 prill 2014.

⁵ Baza e të dhënave e KNPZH-së është në dispozicion në: http://www.ic-mp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (e qasur më 9 prill 2014).

dhe përshkrimit ante-mortem, në formular jepen adresat dhe numrat e telefonave në Serbi të motrës së saj, znj. J.S., dhe vajzës së saj, znj. ZH.K. Në të thuhet se znj. Jellena Llalliq u rrëmbye së bashku me katër persona të tjerë: z. Vojisllav Llalliq, znj. Millosava Llalliq, znj. Miljana Llalliq dhe z. Lubomir Llalliq. Sipas këtij formulari, ajo ishte parë për herë të fundit më 17 qershori 1999, në fshatin Shtupel. Informata e njëjtë është në formularin tjetër për identifikim të viktimit, i marrë nga një bazë e të dhënave më 27 janar 2005; ky formular mban një shënim përcjellës për lëndën e NJPZH-së së Policisë së UNMIK-ut nr. 2003-000086.

33. Dosja përmban më tutje një raport të NJPZH-së për vazhdim të rastit në lidhje me lëndën nr. 2003-000086, e cila e mban vetëm një shënim, të datës 12 prill 2003, në të cilin thuhet: “Input in DB and DVI.”
34. Një material i shtypur nga baza e të dhënave e Njpzh-së, i marrë më 16 mars 2005, në lidhje me lëndën e Njpzh-së nr. 0423/INV/05, është i ndërlidhur me lëndët nr. 2002-000567, 2003-000074, 2003-000084, 2003-000085 dhe 2003-000086. Në rubrikën “Data e pranimit” thuhet “11-mars-05 (kontrollo)”; rubrika “Detaje për persona të zhdukur” ka emrat e z. Zhivko Marushiq (lënda nr. 2001-001434), znj. Cveta Marushiq (lënda nr. 2002-000460), znj. Milica Marushiq (lënda nr. 2001-001002) dhe znj. Dostana Shutiq (lënda nr. 2002-000563).”
35. Materiali tjetër i shtypur nga baza e të dhënave e Njpzh-së është i datës 23 mars 2004. Përveç informatave të materialit më të vjetër të shtypur, në rubrikën e tij “Shënime për hetimin” thuhet: “Më 29/06/99 aktivistët e UÇK-së sulmuan PZh-të [personat e zhdukur], të cilët ishin në shtëpi. Që nga ajo kohë PZh-të janë të zhdukur.”
36. Në formularin tjetër në “Raportin e Njpzh-së”, të marrë nga baza e të dhënave e Njpzh-së më 16 mars 2005 në lidhje me rrëmbimin e znj. Jellena Llalliq, lënda nr. 2003-000086, thuhet se ajo u zhduk së bashku me z. Vojisllav Llalliq, znj. Millosava Llalliq, znj. Miljana Llaliq dhe z. Lubomir Llaliq, më 17 qershori 1999.
37. Kjo pjesë e dosjes përmban më tutje një raport të hetimit ante-mortem të Njpzh-së (RHAM), i filluar më 11 mars 2005 dhe i përfunduar më 21 mars 2005, për lëndën e Njpzh-së nr. 2003-000086, në lidhje me rrëmbimin e znj. Liljana Llalliq. Në rubrikën “Dëshmitari” në faqen e parë gjenden adresa dhe numri i telefonit i vajzës së saj, znj. ZH.K., në Serbi. Në rubrikën “I dyshuar” gjendet emri i z. Q.D. Ky raport ndërlidhet me lëndët e 10 personave të zhdukur, duke përfshirë znj. Jellena Llalliq: z. Zhivko Marushiq (lënda nr. 2001-001434), znj. Cveta Marushiq (lënda nr. 2002-000460), znj. Milica Marushiq (lënda nr. 2001-001002), znj. Dostana Shutiq (lënda nr. 2002-000563), z. Vuçko Shutiq (lënda nr. 2002-000567), z. Vojisllav Llalliq (lënda nr. 2003-000074), znj. Millosava Llalliq (lënda nr. 2003-000081), z. Lubomir Llalliq (lënda nr. 2003-000084), dhe znj. Miljana Llaliq (lënda nr. 2003-000085)”, pasi të gjithë ata me sa duket janë rrëmbyer gjatë sulmit të njëjtë të UÇK-së në fshatin Shtupel, më 26 qershori 1999.
38. Në rubrikën “Përbledhje e informatave” të RHAM thuhet se të gjitha dhjetë viktimat ishin zhdukur pas sulmit të UÇK-së në fshat, më 26 qershori 1999, duke plaçkitur shtëpitë serbe dhe duke ua vënë atyre zjarrin. Sipas raportit, “Nuk ka informata në dispozicion rrëthethanave të zhdukjes së [tyre].” Në rubrikën “Hetimi i mëtejmë” të këtij rapporti thuhet se

NJPZH hyri në kontakt me dëshmitaren, znj.ZH.K., e cila e përmendi z. Q.D. si njërin nga autorët e mundshëm, dhe fqinjët e tyre, z. dhe znj. T., si dëshmitarë të mundshëm. Znj. ZH.K. shtoi se mostrat e ADN-së tanimë ishin marrë.

39. Në RHAM thuhet më tutje se NJPZH gjithashtu e kontaktoi znj. M.SH., një e afërme e znj. Milica Marushiq, znj. Dostana Shutiq dhe z. Vuçko Shutiq. Sipas përbledhjes së asaj bisede të paraqitur në raport, znj. M.SH. deklaroi se atë ditë, z. Zhivko Marushiq, znj. Cveta Marushiq, znj. Milica Marushiq, znj. Dostana Shutiq dhe z. Vuçko Shutiq, si dhe një person tjetër, z. P.M., ishin të gjithë në shtëpinë e familjes Marushiq. Rreth orës 22:00, z. P.M., i cili ishte në atë kohë pas shtëpisë, “dëgjoi të shtëna dhe britma”. Ai pastaj iku në kodrina, nga ku ai mund të shihte shtëpinë të vënë në zjarr, dhe “mund të dëgjonte zhurmë.” Kur mëngjesin tjetër z. P.M. u kthye në fshat, një fqinj shqiptar i Kosovës i tha atij se ai nuk kishte parë asgjë që kishte ndodhur mbrëmë, por e këshilloi atë “të ikë sa më larg që të mundet me ndihmën e Zotit.” Sipas z. P.M., e njëjta u ndodhi anëtarëve të familjes Llalliq. Sipas znj.M.SH.,z. P.M. nuk ishte i gatshëm të japë deklaratë për shkak të moshës së tij, por megjithatë e dha adresën e tij në Serbi. Ajo gjithashtu përmendi se mostrat e gjakut tanimë ishin marrë.
40. Në raport gjithashtu përmenden informatat vijuese, të gjetura nga hetuesi përmes hulumtimit në internet në publikimin elektronik të Qendrës për të Drejtën Humanitare *Rrëmbimet dhe zhdukjet e joshqiptarëve në Kosovë, 24 mars 1999 – 31 dhjetor 2000⁶*:
- Marushiq, Milica (F, 66); kunati i saj Marushiq, Zhivko (67); gruaja e tij Marushiq, Cveta; Shutic, Vuçko (M, 67), gruaja e tij Shutiq, Dostana (64); Llalliq, Vojisllav (M, 63); gruaja e tij Llalliq, Jellena (62); Llalliq, Lubomir (M, 66); Llalliq, Milijana (F, 60), serbë nga Shtupeli, Komuna e Klinës – të zhdukur më 17 qershor 1999. Djali i Milica Marushiq rrëfeu se familja e dëgjoi dikë duke e thirrur babanë e tij që të dalë nga shtëpia rreth orës 10.30 p.m. më 17 qershor. Duke e njohur zërin e një fqinji shqiptar (Qazimit), i cili ishte pjesëtar i UÇK-së, familja nuk e lejoi plakun Marushiq të dalë nga shtëpia. Pjesëtarët e UÇK-së pastaj e rrëzuan portën, hynë në oborr dhe mbytën qenin e familjes. Familja Marushiq u largua nga dera e pasme në fushat pas shtëpisë, të pasuar nga serbët e shtëpive fqinje. Ata i panë pjesëtarët e UÇK-së duke plaçkitur dhe duke ua vënë zjarrin shtëpive të tyre. Duke u larguar përmes pyjeve, serbët e Shtupelit arritën në Kishën Ortodokse afër fshatit Budisallc. Vetëm atëherë ata kuptuan se Marushiqët, Shutiqët dhe Llalliqët nuk ishin me ta.
41. Në rubrikën “Dëshmitari i intervistuar” thuhet “asnje”. Në përfundim të raportit, hetuesi theksoi se “Nuk ka asnje informatë që çon kah gjetja e mundshme e PZH-së. Lënda duhet të mbetet joaktive në kuadër të NJKL-së.”

Mbi zhdukjen e z. Vojisllav Llalliq (lënda nr. 174/09)

⁶ Shih: Rrëmbimet dhe zhdukjet e joshqiptarëve në Kosovë, 24 mars 1999 – 31 dhjetor 2000, f. 64 //në dispozicion në faqen zyrtare të internetit të Qendrës për të Drejtën Humanitare në: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/02/KO-Abductions-and-disappearances-of-non-Albanians-in-Kosovo-1.pdf> (e qasur më 9 prill 2014)

42. Dosja në lidhje me z. Vojisllav Llalliq përmban një formular për identifikim të viktímës, pa datë, i cili me sa duket ishte plotësuar nga KNKK në periudhën mes 1 korrikut dhe 20 shtatorit të vitit 2001 (shih § 28 më lart). Përveç regjistrimit të detajeve personale të z. Vojisllav Llalliq dhe përshkrimit ante-mortem, në formular ofrohet adresa e vëllait të tij, z. J.LL., dhe adresa dhe numri i telefonit i vajzës së tij, znj. ZH.K., në Serbi. Në të gjithashtu thuhet se z. Vojisllav Llalliq u rrëmbye së bashku me katër persona të tjera: znj. Jellena Llalliq, znj. Millosava Llalliq, znj. Milijana Llalliq dhe z. Lubomir Llalliq. Sipas këtij formulari, ai ishte parë për herë të fundit më 17 qershor 1999, në fshatin Shtupel. Informata e njëjtë është në formularin tjetër për identifikim të viktímës, i marrë nga baza e të dhënave më 27 janar 2005; ky formular ka një shënim të ndërlidhur me lëndën e NJPZH-së së Policisë së UNMIK-ut nr. 2003-000074.
43. Kjo pjesë e dosjes përmban gjithashtu një raport të NJPZH-së për vazhdim të rastit në lidhje me lëndën nr. 2003-000074, e cila e ka vetëm një shënim, i datës 10 prill 2003, në të cilin thuhet: "Input in DB and DVI."
44. Dosja gjithashtu përmban kopjet e disa materialeve të shtypura nga baza e të dhënave të NJPZH-ës, të përmendura më lart (§§ 33 dhe 35).
45. Një "Raport i NJPZH-së", i marrë nga baza e të dhënave e NJPZH-së më 16 mars 2005, në lidhje me rrëmbimin e z. Vojisllav Llalliq, lënda nr. 2003-000074, i ka informatat e njëjta si në dokumentin e ngjashëm të përmendur në lidhje me znj. Jellena Llalliq (shih § 36).
46. Kjo pjesë e dosjes përmban më tutje një RHAM të NJPZH-së, i filluar më 11 mars 2005 dhe i përfunduar më 21 mars 2005, për lëndën e NJPZH-së nr. 2003-000074, në lidhje me rrëmbimin e z. Vojisllav Llalliq. Përbajtja e këtij rapporti është pikërisht e njëjta si ajo në lidhje me znj. Jellena Llalliq (shih §§ 37 - 41 më lart).
47. E bashkëngjitur me RHAM është një përbledhje e shtypur, e panënskruar dhe pa datë e deklaratës së znj. ZH. K. Përveç informatave të përmendura më lart (shih § 38), në të thuhet se shtëpitë e familjeve Llalliq dhe Marushiq në fshat ishin rrëth 200-300 metra larg njëratjetrës dhe se këto familje janë të lidhura me njëra-tjetrën.

Mbi zhdukjen e znj. Millosava Llalliq (lënda nr. 174/09)

48. Dosja në lidhje me znj. Millosava Llalliq përmban një formular për identifikim të viktímës, pa datë, i cili me sa duket ishte plotësuar nga KNKK në periudhën mes 1 korrikut dhe 20 shtatorit të vitit 2001 (shih § 28 më lart). Përveç ofrimit të detajeve personale të znj. Millosava Llalliq dhe përshkrimit ante-mortem, në formular ofrohet adresa e vëllait të saj, z. R.A., në Kosovë, dhe adresa dhe numri i telefonit i mbesës së saj, znj. ZH.K., në Serbi. Në të gjithashtu thuhet se znj. Millosava Llalliq u rrëmbye së bashku me katër persona të tjera: z. Vojisllav Llalliq, znj. Jellena Llalliq, znj. Milijana Llalliq dhe z. Lubomir Llalliq. Sipas këtij formulari, ajo ishte parë për herë të fundit më 17 qershor 1999, në fshatin Shtupel. Informata e njëjtë është në formularin tjetër për identifikim të viktímës, i marrë nga një bazë e të dhënave më 27 janar 2005; ky formular është i ndërlidhur me lëndën e NJPZH-së së Policisë së UNMIK-ut nr. 2003-000081.

49. Dokumenti tjetër në këtë pjesë të dosjes është një raport i NJPZH-së për vazhdim të rastit në lidhje me lëndën nr. 2003-000081, i cili e ka vetëm një shënim, i datës 10 prill 2003, në të cilin thuhet: “Input in DB and DVI.”
50. Dosja përmban po ashtu kopjet e materialeve të njëjta të shtypura nga baza e të dhënave e NJPZH-së, të përmendura më lart (§§ 33 dhe 35).
51. Një “Raport i NJPZH-së”, i marrë nga baza e të dhënave e NJPZH-së më 16 mars 2005, në lidhje me rrëmbimin e znj. Millosava Llalliq, lënda nr. 2003-000081, i ka informatat e njëjta si në dokumentin e ngjashëm të përmendur në lidhje me znj. Jellena Llalliq (shih § 36).
52. Kjo pjesë e dosjes përmban më tutje një RHAM të NJPZH-së, i filluar më 11 mars 2005 dhe i përfunduar më 21 mars 2005, për lëndën e NJPZH-së nr. 2003-000081, në lidhje me rrëmbimin e znj. Millosava Llalliq. Përbajtja e këtij reporti është pikërisht e njëjta si ajo në lidhje me znj. Jellena Llalliq (shih §§ 37 - 41 më lart).
53. Në një raport për rastin të NJHKL-së në lidhje me lëndën nr. 2005-00148, i datës 21 tetor 2007, thuhet se rasti ishte regjistruar në bazën e të dhënave më 31 gusht 2005; statusi i rastit është “joaktiv”. Në të përmendet ankuesja si palë raportuese. Nuk ka asnë shënim përcjellës për ndonjë rast tjetër në këtë raport. Në rubrikën “Përbledhje” të këtij reporti thuhet:
- Referenca është bërë për kërkesën e një serbi. Më 29 qershor 1999, një grup i njerëzve të armatosur dhe të uniformuar, ishin rrith 15 prej tyre, të gjithë pjesëtarë të UÇK-së, rrëmbyen viktimin Millosava Llalliq, së bashku me një grup më të madh njerëzish me përkatësi etnike serbe, te një vend i panjohur. Nuk ka asnë informatë rrith vendndodhjes së saj apo nëse ajo është e gjallë apo ishte parë nga ajo kohë. Raporti i ishte bërë KNKK-së dhe KFOR-it.
54. Në një raport për analizë të rastit të NJHKL-së, i datës 19 nëntor 2007, ngjarja cilësohet si “Terrorizëm, krim kundër njerëzimit dhe dështim për të reportuar aktin kriminal.” Në raport thuhet se kishte një viktimë të këtij krimi, një dëshmitar, një deklaratë e regjistruar e dëshmitarit, dhe “rrith 15” të dyshuar të njohur, të cilët ishin “persona të [a]rmatosur dhe të uniformuar të UÇK-së.” Në rubrikën “Përbledhje e krimit” është një kopje verbatim e tekstit nga “Përbledhja” e lartpërmendor e raportit për rastin të NJHKL-së të 21 tetorit të vitit 2007. Nuk ka asnë shënim përcjellës për ndonjë rast tjetër në këtë raport.
55. Më 28 dhjetor 2007, ky raport i analizës së rastit ishte shqyrtuar nga një zyrtar tjetër i NJHKL-së, i cili shkroi: “Nuk ka asnë informatë rrith viktimës dhe nuk ka në dispozicion asnë detaj tjetër, mbylle rastin-informo DD-në.”
56. Dosja përmban më tutje një letër nga Misioni i KNKK-së në Kosovë për ZPZHTML-në, i datës 11 korrik 2008, me informata rrith një varri të supozuar të znj. Millosava Llalliq. Sipas informatave të KNKK-së, vonë në qershor të vitit 1999, mbetjet e saj mortore ishin gjetur nga fqinjët afër shtëpisë së saj në fshatin Shtupel dhe më pas ishin varrosur në varrezat ortodokse të quajtura “Vakaf” në po të njëjtin fshat, “nën një pemë të madhe të dallueshme.” Letra vazhdon se “[e]kzistenca e një varri të supozuar në vendin e pohuar konfirmohet.”

57. Në një letër, të datës 18 korrik 2008, ZPZHTML e informoi Misionin e KNKK-së në Kosovë se ata kishin hetuar zonën e varrit të raportuar por kishin dështuar të identifikojnë vendin e saktë, pasi pjesa serbe e varrezave “Vakaf” nuk kishte ndonjë pemë, ndërsa varreza tjetër serbe në afërsi kishte shumë pemë, por jo një “të madhe dhe të dallueshme”. Në fund të kësaj letre, ZPZHTML kërkoi të ofrohen informata shtesë.
58. Më 9 shtator 2008, një zyrtar i ZPZHTML-së i dërgoi një e-mail pasues Misionit të KNKK-së në Kosovë. Në dosje nuk ka asnjë komunikim tjetër në këtë drejtim.

III. ANKESAT

59. Ankuesja ankohet rrith dështimit të pretenduar të UNMIK-ut që t'i hetojë si duhet rrëmbimin dhe zhdukjen e anëtarëve të ngushtë të familjes. Në lidhje me këtë, Paneli mendon që ankuesja mbështetet në shkeljen e obligimit procedural të nenit 2 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ).
60. Ankuesja, po ashtu, ankohet për dhimbjet dhe vuajtjet mentale të supozuara që i janë shkaktuar asaj nga kjo situatë. Në lidhje me këtë, Paneli mendon që ankuesja bazohet në nenin 3 të KEDNJ-së.

IV. LIGJI

A. Shkelja e pretenduar e obligimit procedural sipas nenit 2 të KEDNJ-së

1. Fusha për t'u shqyrtauar nga Paneli

61. Në përcaktimin e asaj nëse konsideron që ka pasur një shkelje të nenit 2 (obligimi procedural) të KEDNJ-së, Paneli është i vetëdijshëm për praktikën ekzistuese gjyqësore, veçanërisht atë të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Megjithatë, Paneli është gjithashtu i vetëdijshëm që ankesat para tij dallojnë në disa mënyra domethënëse nga ato të paraqitura para asaj gjykate. E para, i padituri nuk është një shtet, por një administratë e përkohshme ndërkombëtare në një territor me mandat që t'i ushtrojë përkohësisht përgjegjësitë në Kosovë. Asnjë përgjegjësi nuk i bie UNMIK-ut sa u përket obligimeve esenciale sipas nenit 2 të KEDNJ-së. E dyta, si në një numër të kufizuar të lëndëve para Gjykatës Evropiane, ata që dyshohen të janë përgjegjës për vrasjet dhe/apo rrëmbimet e pretenduara, janë në të gjitha rastet para Panelit me palë joshtetërore, kryesisht që kanë të bëjnë me konfliktin, por jo vetëm me të. Këta janë faktorët për t'u marrë parasysh nga Paneli, meqë vlerëson obligimet pozitive procedurale të një organizate ndërqeveritare në lidhje me aktet e kryera nga palët e treta, në një territor mbi të cilin e ka kontrollin e përkohshëm legjislativ, ekzekutiv dhe gjyqësor.

62. Para se ta shqyrtojë bazueshmërinë e ankesës, Paneli duhet ta qartësojë fushën e shqyrtimit.
63. Paneli thekson që me miratimin e Rregullores së UNMIK-ut nr. 1999/1, më 25 korrik 1999, UNMIK-u mori përsipër obligimin që t'i zbatojë standartet e njohura ndërkombëtarisht për

të drejtat e njeriut gjatë ushtrimit të funksioneve të veta. Ky zotim u detajua në Rregulloren e UNMIK-ut nr. 1999/24, të 12 dhjetorit 1999, me të cilën UNMIK-u mori obligimet sipas këtyre instrumenteve për të drejtat e njeriut: Deklarata Universale për të Drejtat e Njeriut, Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe protokollet me të, Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike (KNDCP), Konventa Ndërkombëtare për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racor, Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Kundër Grave, Konventa Kundër Torturës dhe Trajtimit apo Dënimit Tjetër Mizor, Jonjerëzor dhe Degradues dhe Konventa për të Drejtat e Fëmijëve.

64. Paneli, po ashtu, thekson që nen 1.2 i Rregullores së UNMIK-ut numër 2006/12, i 23 marsit 2006, mbi themelimin e Panelit Këshillëdhënës për të Drejtat e Njeriut siguron që Paneli “shqyrton ankesat nga çdo person apo grup individësh që pohojnë të jenë viktimë e shkeljes së të drejtave (të tyre) të njeriut nga UNMIK-u”. Pra vetëm aktet apo lëshimet që i atribuohen UNMIK-ut bien brenda juridikzionit *rationepersonae* të Panelit. Në lidhje me këtë, duhet përmendur, siç është theksuar më lart, që prej 9 dhjetorit 2008 UNMIK-u nuk ushtron më autoritetin ekzekutiv mbi gjyqësinë e Kosovës dhe aparatin për zbatimin e ligjit. Prandaj, UNMIK-u nuk bart asnjë përgjegjësi për ndonjë shkelje të të drejtave të njeriut që pretendohet se janë kryer nga ato autoritete. Sa i përket ankuesve që ankohen rreth akteve që kanë ndodhur pas asaj date, ato janë jashtë juridikzionit *rationepersonae* të Panelit.
 65. Po ashtu, Paneli thekson që, sa i përket juridikzionit të vet *rationemateriae*, siç vijon nga nen 1.2 i Rregullores së UNMIK-ut nr. 2006/12, ai mund t'i shqyrtojë vetëm ankesat që kanë të bëjnë me shkeljet e pretenduara të të drejtave të njeriut. Kjo nënkupton që mundet vetëm t'i shqyrtojë aktet apo lëshimet për të cilat është bërë ankesë rreth pajtueshmërisë së tyre me instrumentet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut të cekura më lart (shih § 31). Në rastin e veçantë të vrasjeve apo zhdukjeve në rrethana kërcënimi të jetës, nuk është roli i Panelit t'i zëvendësojë autoritetet kompetente për hetimin e rastit. Detyra e tij është e kufizuar në shqyrtimin e efektivitetit të hetimit penal për vrasjet dhe zhdukjet e tillë, në dritën e obligimeve procedurale që rrjedhin nga nen 2 i KEDNJ-së.
 66. Paneli thekson më tutje se nen 2 i Rregullores së UNMIK-ut nr. 2006/12 siguron që Paneli ka juridikcion mbi ankesat për shkelje të pretenduara të të drejtave të njeriut “që kanë ndodhur jo më herët se 23 prill 2005 apo që rrjedhin nga faktet të cilat kanë ndodhur para kësaj date, ku këto fakte shkaktojnë një shkelje të vazhdueshme të të drejtave të njeriut”. Pra, ngjarjet që kanë ndodhur para 23 prillit 2005, përgjithësisht janë jashtë juridikzionit *rationetemporis* të Panelit. Megjithatë, në rastin kur ngjarjet e tillë kanë shkaktuar një situatë të vazhdueshme, Paneli ka juridikcion t'i shqyrtojë ankesat që ndërlidhen me atë situatë (shih Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ), Dhoma e Lartë [DHL], Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë, nr. 16064/90 dhe të tjerët, vendimi i gjykatës, 18 shtator 2009, §§ 147-149; GJEDNJ, *Qiproja kundër Turqisë* [DHL], numër 25781/94, vendimi i gjykatës, 10 maj 2011, § 136, KEDNJ 2001-IV).
- ## 2. Parashtresat e palëve
67. Ankuesja në esencë pretendon për shkelje lidhur me mungesën e një hetimi adekuat penal për rrëmbimin dhe zhdukjen e prindërve të saj dhe gjyshes. Ankuesja gjithashtu deklaron që ajo nuk ishte informuar nëse ishte duke u zhvilluar një hetim dhe çfarë ishte rezultati.

68. Në komentet e tij mbi bazueshmërinë e ankesës sipas nenit 2, PSSP-ja nuk e konteston se znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq të gjithë u zhdukën në rrethana kërcënimi me jetë. Ai thekson se “[m]enjëherë pas krijimit të UNMIK-ut në qershor të vitit 1999, situata e sigurisë në Kosovën e pas kofliktit mbeti e tensionuar. KFOR-i ishte akoma në proces të arritjes së forcës së mjaftueshme për të mbajtur sigurinë publike dhe rendin dhe ligjin dhe kishte një numër të incidenteve serioze penale që kishin si shënjestër serbët e Kosovës, duke përfshirë rrëmbimet dhe vrasjet.”
69. PSSP-ja pranon përgjegjësinë e UNMIK-ut për të kryer hetim për rastet e znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq sipas nenit 2 të KEDNJ-së, pjesa procedurale. Sipas fjalëve të PSSP-së, “qëllimi esencial i hetimit të tillë është të garantojë implementim efektiv të ligjeve vendore që e mbrojnë të drejtën në jetë, siç përcaktohet me Rregulloren e UNMIK-ut nr. 1999/1 mbi Autoritetin e Administratës së Përkohshme në Kosovë, të datës 25 korrik 1999, dhe më pas, Rregulloren e UNMIK-ut 1999/24 mbi Ligjin e Aplikueshëm në Kosovë, të 12 dhjetorit të vitit 1999, të ndryshuar.”
70. PSSP-ja konsideron se një obligim i tillë është i dyfishtë, duke përfshirë: “(i) obligimin për të përcaktuar përmes hetimit fatin dhe/apo vendndodhjen e personit të zhdukur; dhe (ii) obligimin për të kryer hetim që është në gjendje të përcaktojë nëse vdekja ishte shkaktuar në mënyrë të paligjshme dhe që çon kah identifikimi dhe dënim i atyre që janë përgjegjës për zhdukjen dhe/apo vdekjen e viktimës”.
71. PSSP-ja më tutje thekson që kur vendoset për kërkesat sipas nenit 2, pjesa procedurale, duhet pasur parasysh që të mos ngarkohet barrë e papërballueshme apo joproportionale mbi UNMIK-un. Në lidhje me këtë, PSSP-ja rikujton gjykimin e 15 shkurtit 2011, të dhënë nga Gjykata Evropiane për të Drejta të Njeriut në rastin *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, duke theksuar paragafin 70:
- “Gjykata merr parasysh situatën komplekse në Bosnjë e Hercegovinë, veçanërisht dhjetë vjetët e para pas luftës. Në situatë të tillë pas konflikti, ajo që arrin në barrë të papërballueshme dhe/apo joproportionale duhet të matet nga faktet dhe konteksti shumë i veçantë. Në lidhje me këtë, gjykata thekson që më shumë se 100,000 njerëz u vranë, pothuajse 30,000 njerëz u zhdukën dhe më shumë se dy milionë njerëz u zhvendosën gjatë luftës në Bosnjë e Hercegovinë. Duhej bërë zgjedhje të paevitueshme sa i përket prioriteteve dhe burimeve të pasluftës.”
72. Sipas mendimit të PSSP-së, menjëherë pas konfliktit në Kosovë, UNMIK-u hasi në një situatë shumë të ngjashme në Kosovë si ajo në Bosnjë. Shumë nga personat e zhdukur u rrëmbyen, u vranë dhe u varrosën në varre të pashënuara brenda apo jashtë Kosovës, gjë që e bëri shumë të vështirë të gjendet vendndodhja dhe marrjen e mbetjeve të tyre mortore.
73. Në qershor të vitit 2002, UNMIK themeloi ZPZHTML-në me mandat që të përcaktojë fatin e të të zhdukurve; megjithatë puna e saj hasi në shumë sfida në fillim të operacioneve, për shkak të punës më parë të bërë kryesisht nga palët, të pavarura nga UNMIK-u. Në veçanti, PSSP-ja thekson që mbledhja e dëshmive për krime të luftës filloj me arritjen e NATO-s në vitin 1999 me ekipe të pavarura nga disa shtete që vepronin nën bashkërendimin e lirë të TNPJ-së. Mungesa e procedurave standarde të operimit apo centralizimit çoi te problemet

me dëshmitë e mbledhura në këtë fazë. Në vitin 2000, TNPJ-ja ndërmori një operacion të madh të centralizuar të mjekësisë ligjore, me bazë në morgun e Rahovecit, me procedura standarde operuese për të gjitha ekipet e mjekësisë ligjore përveç atij britanik, i cili operoi në mënyrë të pavarur jashtë Prishtinës. PSSP-ja deklaron që, në përpjekje për të demonstruar se krimet ishin sistematike dhe gjithëpërfshire, ekipet e TNPJ-së kryen autopsitë në sa më shumë trupa që ishte e mundshme, duke kryer pak apo aspak punë identifikuese; për më tepër, trupat e paidentifikuar të zhvarrosura në vitin 1999, u rivarrosën në vende ende të panjohura për ZPZHTML-në. Pasi TNPJ-ja përfundoi punën e vet në vitin 2000, NJPZH-ja e Policisë së UNMIK-ut vazhdoi hetimet në shkallë të vogël për personat e zhdukur “*ex-officio*, pa ndonjë strategji më të gjerë ndjekëse”. Si pasojë, u mblodh një sasi e madhe e informatave të pastrukturuarra.

74. PSSP-ja thekson që gjetja dhe identifikimi i të zhdukurve në këtë kontekst, siç është pëershruar më lart, ishte shumë e vështirë dhe detyrë që merrete kohë. Ai thekson më tutje se numri i personave të kthyer dhe identifikuar nga ZPZHTML-ja është “dëshmi e vrullit të punës së saj mes viteve 2002-2008” dhe se procesi vazhdon akoma, pasi “vazhdohet me gjetjen e më shumë trupave në vendet e varrimit dhe me bërjen e më shumë identifikimeve dhe kthimeve të trupave tek anëtarët e familjes duke u bazuar shpesh në informatat që përmbanin dosjet e ZPZHTML-së së UNMIK-ut”. PSSP-ja thotë në vazhdim se “prandaj, është e qartë se procesi i marrjes në mënyrë efektive me zhdukjet dhe shkeljet e tjera serioze të së drejtës ndërkombëtare humanitare ka qenë në rritje” në Kosovë, siç paraqitet në rastin *Paliq*, të përmendur më lart. PSSP-ja thekson më tutje se ky proces “varej nga një numër i palëve dhe jo vetëm nga UNMIK-u, siç janë Komisioni Ndërkombëtar për Persona të Zhdukur, Komiteti Ndërkombëtar i Kryqit të Kuq dhe organizatat lokale për personat e zhdukur.”
75. PSSP-ja më tutje argumenton që rrënjosore për të kryer hetime efektive “është një forcë policore profesionale, e trajnuar mirë dhe e pajisur mirë” dhe se “një forcë e [t]illë nuk ka ekzistuar në Kosovë në vitin 1999 dhe duhej të ndërtohej nga zeroja dhe zhvillohej në mënyrë progresive”. Në vakuumin për kryerjen e detyrave policore pas përfundimit të konfliktit, UNMIK-u duhej të ndërtonte një Shërbim të ri Policor të Kosovës, një detyrë e gjatë dhe sfiduese e cila, sipas PSSP-së, akoma është në progres. PSSP-ja po ashtu deklaron që Policia e UNMIK-ut hasi në sfida të shumta në ushtrimin e funksioneve për zbatimin e ligjit që gradualisht iu bartën nga KFOR-i në vitin 1999-2000. Në lidhje me këtë, ai përmend Raportin vjetor të Policisë së UNMIK-ut të vitit 2000, që përshkruan situatën si në vijim:

“Policia e UNMIK-ut duhej të merrej me pasojat e luftës, trupat e vdekur dhe shtëpitë e plaçkitura dhe të djegura. Dhuna etnike shpërtheu përmes dëbimeve ilegale, marrjes me forcë të pronave, djegies së shtëpive dhe dhunës fizike kundër komuniteteve në gjithë Kosovën. Temperamentet dhe tensionet ishin të larta ndërmjet të gjitha grupeve etnike, të rënduara nga raportet për personat e humbur dhe të vdekur. U bë imperativ për Policinë e UNMIK-ut që të krijojë rendin dhe të ndërtojë shpejt një strukturë për të regjistruar dhe hetuar krimet.

E gjithë kjo duhej të bëhej me burime të kufizuara fizike dhe njerëzore. Duke qenë misioni i parë ekzekutiv në historinë e OKB-së, koncepti, planifikimi dhe zbatimi zhvilloheshin në terren. Me 20 nacionalitete të ndryshme kontribuuese në fillim, ishte

një detyrë shumë sfiduese për drejtuesit e policisë të krijojnë praktika të përgjithshme për rezultate optimale në një ambient me rrezik të lartë.”

76. PSSP-ja deklaron që policët ndërkombe tarë të UNMIK-ut që punonin në rastet e personave të zhdukur duhej t'i përshtateshin kryerjes së hetimeve në një territor dhe vend të huaj, me mbështetje të kufizuar nga Policia e Kosovës ende në zhvillim. Ai deklaron më tutje që këta hetues shpesh haseshin me situata, ku individët që kishin dije relevante për vendndodhjen dhe fatin e personave të zhdukur, nuk deshën të zbulonin këtë informatë. Sipas PSSP-së, të gjitha këto kufizime penguan në aftësinë e Policisë së UNMIK-ut për t'i kryer hetimet sipas standardeve që mund të priten nga shtetet me institucione më të zhvilluara të cilat nuk ndeshen me numër të madh rastesh të kësaj natyre të lidhura me situatën pas konfliktit.
77. Për sa i përket pjesës së hetimit që kishte për qëllim vërtetimin e fatit të znj. Jellena Llaliq, z. Vojisllav Llaliq dhe znj. Millosava Llaliq, PSSP-ja së pari thekson mospërputhjet e caktuara në dokumentet e ndryshme për sa i përket datës së zhdukjes së tyre. Prandaj, ai konsideron se të afërmit e ankueses u zhdukën në mes 17 dhe 29 qershorit të vitit 1999. Ai gjithashtu thekson se çështja me sa duket u vu në dijeni të UNMIK-ut në vitin 2003, kur u hap një dosje e NJPZH-së.
78. Duke iu referuar RHAM të NJPZH-së së Policisë së UNMIK-ut (shih §§ 37 - 41 më lart), PSSP-ja deklaron se NJPZH-ja kontaktoi një dëshmitare, znj. ZH.K., por “[f]atkeqësisht, ajo nuk ishte në gjendje të ofrojë ndonjë informatë të re që do të mund të ndriçonte vendndodhjen e znj. Jellena Llaliq, z. Vojisllav Llaliq dhe znj. Millosava Llaliq”, se nuk kishte asnje dëshmitar në dispozicion dhe se nuk kishte asnje informatë që do të conte kah gjetja e mundshme e personave të zhdukur.
79. Duke kujtar shkëmbimin e informatave në mes KNKK-së dhe ZPZHML-së në lidhje me varrin e mundshëm të znj. Millosava Llaliq (shih §§ 56 - 58 më lart), PSSP-ja thekson se “përpjekjet hetimore të Policisë së UNMIK-ut për gjetjen e mundshme të [viktimate] vazduhan së paku deri më 9 shtator 2008. ... [Megjithatë,] nuk ka informata bindëse për fatin [e tyre]...”
80. Për sa i përket hetimit që ka për qëllim identifikimin e autorëve dhe sjelljen e tyre para drejtësisë, PSSP-ja thekson se një hetim ishte kryer nga UNMIK-u. Në veçanti, nga dosja shihet se Policia e UNMIK-ut i kontaktoi anëtarët e familjes të znj. Jellena Llaliq, z. Vojisllav Llaliq dhe znj. Millosava Llaliq, me qëllim të marrjes të më shumë informatave rrëth autorëve. Megjithatë, sipas PSSP-së, nuk u ofrua asnje informatë dhe për shkak të asaj rasti u mbyll.
81. PSSP-ja përfundon se “është e qartë se Policia e UNMIK-ut hapi dhe zhvilloi hetim për vendndodhjen e z. Vojisllav Llaliq, znj. Jellena Llaliq, dhe znj. Millosava Llaliq.” Megjithatë, siç ka “theksuar UNMIK-u në rastet e tjera për personat e tjerë të zhdukur [...]... pa paraqitjen e dëshmitarëve apo gjetjen e dëshmive fizike, hetimet policore pashmangshëm ngecin për shkak të mungesës së dëshmisë.”
82. Sipas mendimit të PSSP-së, në këtë rast Policia e UNMIK-ut “bëri përpjekje për hetim në pajtim me kërkesat procedurale të nenit 2, që kanë për qëllim sjelljen e autorëve para drejtësisë.” Prandaj, sipas PSSP-së, nuk ka pasur shkelje të nenit 2 të KEDNJ-së.

83. PSSP-ja gjithashtu informoi Panelin se ai mund të bëjë komente shtesë për këtë çështje, “[p]asi ka mundësi të ekzistojnë informata shtesë dhe bindëse”, përveç dokumenteve që i janë paraqitur Panelit. Megjithatë, nuk është bërë asnjë komunikim tjetër deri më tanë në këtë drejtim, përveç konfirmimit të hapjes së plotë të dosjeve hetimore.

3. Vlerësimi i Panelit

84. Paneli konsideron që ankuesja thirret në shkeljen e obligimit procedural që rrjedh nga e drejta për jetë, e garantuar me nenin 2 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ), në atë që Policia e UNMIK-ut nuk kreu një hetim efektiv për rrëmbimin dhe zhdukjen e znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq.

a) Dorëzimi i dosjeve relevante

85. Me kërkeshën e Panelit, më 11 shkurt 2013, PSSP-ja ofroi kopjet e dokumenteve në lidhje me këtë hetim, të cilat UNMIK-u ishte në gjendje t'i marrë. Siç është përmendur më lart (shih § 83), PSSP-ja gjithashtu theksoi se ka mundësi të ekzistojnë më shumë informata që nuk i përbajnë dokumentet e paraqitura në lidhje me këtë rast. Më 9 prill 2014, UNMIK-u i konfirmoi Panelit se nuk ishin gjetur më shumë dosje, dhe kështu hapja e dosjeve mund të konsiderohet e plotë (shih § 9 më lart).

86. Paneli thekson se në nenin 15 të Rregullores së UNMIK-ut nr. 2006/12, thuhet që Paneli mund të kërkojë dorëzimin nga UNMIK-u të çdo dokumenti dhe që PSSP-ja të bashkëpunojë me Panelin dhe të sigurojë ndihmën e nevojshme duke përfshirë, në veçanti, lëshimin e dokumenteve dhe informatave relevante për ankesën. Paneli në lidhje me këtë i referohet praktikës gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, që duhet nxjerrë konkluzion nga sjellja e palës së paditur gjatë procedurave, duke përfshirë dështimin e vet “për t'i dorëzuar informatat në duart e tyre pa një sqarim të kënaqshëm” (shih GJEDNJ, *Celikbilek kundër Turqisë*, nr. 27693/95, vendimi i gjykatës, 31 maj 2005, § 56).

87. Paneli gjithashtu thekson që ruajtja e duhur e dosjeve hetimore lidhur me krimet siç janë vrasjet dhe zhdukjet, nga hapja e hetimit deri te dorëzimi i tyre, është vendimtare për vazhdimin e hetimeve të tillë dhe dështimi për ta bërë këtë mund t'i ngritë çështjet *vetveti* sipas nenit 2.

88. Paneli nuk ka asnjë arsyë të dyshojë se UNMIK-u nuk bëri të gjitha përpjekjet me qëllim të marrjes së dokumenteve relevante hetimore. Megjithatë, UNMIK-u nuk ka dhënë ndonjë sqarim rrëth asaj se pse dokumentacioni mund të jetë jo i plotë dhe as cilat pjesë mungojnë.

89. Paneli nuk është në pozitë të verifikojë plotësinë e dosjeve të pranuara të hetimit. Prandaj, Paneli do të vlerësojë bazueshmërinë e ankesës në bazë të dokumenteve që janë në dispozicion (në këtë kuptim shih GJEDNJ, *Tsechoyev kundër Rusisë*, nr. 39358/05, vendimi i gjykatës, 15 mars 2011, § 146).

b) *Parimet e përgjithshme në lidhje me obligimin për të kryer hetim efektiv sipas nenit 2*

90. Paneli thekson që obligimi pozitiv për t'i hetuar zhdukjet pranohet gjerësisht në të drejtën ndërkontaktare për të drejtat e njeriut, së paku që nga rasti i Gjykatës Ndër-Amerikane për të Drejtat e Njeriut *Velásquez-Rodríguez* (shih Gjykata Ndër-Amerikane për të Drejtat e Njeriut (GJNADNJ), *Velásquez-Rodríguez kundër Hondurasit*, vendimi i gjykatës, 29 korrik 1988, seria C nr. 4). Obligimi pozitiv gjithashtu është kërkuar nga KDNJ siç rrjedh nga neni 6 (e drejta në jetë), neni 7 (ndalimi i trajtimit mizor dhe jonjerëzor) dhe neni 9 (e drejta në liri dhe siguri të personit), shpallur në lidhje me nenet 2 (3) (e drejta për kompensim efektiv) e KNDCP (shih KDNJ, Komenti i përgjithshëm nr. 6, 30 prill 1982, § 4; KDNJ, Komenti i përgjithshëm nr. 31, 26 maj 2004, §§ 8 dhe 18, KDCP/C/21/Rev.1/Shtoja 13; shih gjithashtu mes tjerash, KDNJ, *MohamedElAwani kundër Xhamahirisë Arabe të Libisë*, komunikata nr. 1295/2004, mendimet e 11 korrikut 2007, KDCP/C/90/D/1295/2004). Obligimi për të hetuar zhdukjet dhe vrasjet gjithashtu kërkohet në Deklaratën e OKB-së mbi Mbrojtjen e të Gjithë Personave nga Zhdukjet e Imponuara (A/Rez/47/133, 18 dhjetor 1992), dhe më tutje e detajuar në udhëzimet e OKB-së, siç janë Manuali i OKB-së mbi Parandalimin Efektiv dhe Hetimin e Ekzekutimeve Jashtëligjore Arbitrale dhe Përbledhëse (1991) dhe “Udhëzime për Kryerjen e Hetimeve të Kombeve të Bashkuara për Akuzat për Masakra” (1995). Rëndësia e obligimit konfirmohet me miratimin e Konventës Ndërkontaktare për Mbrojtjen e të Gjithë Personave nga Zhdukjet e Imponuara në vitin 2006, e cila hyri në fuqi më 23 dhjetor 2010.
91. Me qëllim të trajtimit të akuzave të ankueses, Paneli i referohet, në veçanti, praktikës gjyqësore të vërtetuar mirë të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut mbi obligimet procedurale sipas nenit 2 të KEDNJ-së. Gjykata ka gjetur që “[o]bligimi për të mbrojtur të drejtën në jetë sipas nenit 2, shpallur në lidhje me detyrën e përgjithshme të shtetit sipas nenit 1 të Konventës për t'i “siguruar se cilët brenda juridiksionit [të vet] të drejtat dhe liritë e përcaktuara në [K]onventë”, kërkon shprehimisht që duhet të ketë disa forma të hetimit zyrtar efektiv kur individët janë vrarë ...” (shih *mutatismutandis*, GJEDNJ, *McCann dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, vendimi i gjykatës, 27 shtator 1995, § 161, seria A nr. 324; dhe GJEDNJ, *Kaya kundër Turqisë*, vendimi i gjykatës, 19 shkurt 1998, § 105, *Raportet e gjykimeve dhe vendimeve 1998-I*; shih gjithashtu GJEDNJ, *Jasinskis kundër Letonisë*, nr. 45744/08, vendimi i gjykatës, 21 dhjetor 2010, § 71). Detyra për të kryer një hetim të tillë del në të gjitha rastet e vrasjes dhe vdekjeve tjera të dyshimta, pavarësisht nëse autorët ishin personat privatë apo agjentët e shtetit apo janë të panjohur (shih GJEDNJ, *Kolevi kundër Bullgarisë*, nr. 1108/02, vendimi i gjykatës, 5 nëntor 2009, § 191).
92. Gjykata Evropiane po ashtu ka shpallur që obligimi procedural për të siguruar disa forma të hetimit zyrtar efektiv ekziston, gjithashtu, kur një individ është zhdukur në rrëthana kërcënim me jetë dhe nuk kufizohet në rastet ku është e qartë që zhdukja u shkaktua nga një agjent i shtetit (shih GJEDNJ [DHL], *Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendur në § 66 më lart në § 136).
93. Autoritetet duhet të veprojnë vetë, apo çështja të ketë arritur në vëmendjen e tyre, dhe ato nuk mund t'ia lënë atë iniciativës të të afërmit për të paraqitur ankesë formale apo të marrë përgjegjësinë për kryerjen e ndonjë procedure hetimore (shih GJEDNJ, *AhmetÖzkan dhe të tjerët kundër Turqisë*, nr. 21689/93, vendimi i gjykatës, 6 prill 2004, § 310, shih gjithashtu

GJEDNJ, *Isayeva kundër Rusisë*, nr. 57950/00, vendimi i gjykatës i 24 shkurtit 2005, § 210).

94. Duke vundosur standartet për një hetim efektiv, gjykata ka shpallur që “përveç të qenit i pavarur, i qasshëm për familjen e viktimës me gatishmërinë dhe saktësinë, dhënes së elementit të mjaftueshëm për shqyrtim publik të hetimit dhe rezultateve të tij, hetimi duhet gjithashtu të jetë efektiv në kuptimin që të jetë në gjendje të shpie në përcaktimin nëse vdekja është shkaktuar në mënyrë të paligjshme dhe nëse po, kah identifikimi dhe dënim i atyre që janë përgjegjës (shih GJEDNJ [DHL], *Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendor në § 66 më lart, në § 191; shih gjithashtu GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, nr. 4704/04, vendimi i gjykatës, 15 shkurt 2011, § 63). Ky nuk është vetëm një obligim për arritjen e rezultateve, por edhe për përdorimin mjeteve të duhura. Autoritetet duhet të ndërmarrin çfarëdo hapash të arsyeshëm për të siguruar dëshmi lidhur me incidentin, duke përfshirë ndër të tjera dëshmitë e dëshmitarit okular, dëshmitë e mjekësisë ligjore dhe, ku është e nevojshme, një autopsi e cila siguron të dhëna të plota dhe të sakta për lëndimin dhe një analizë objektive të të gjeturave klinike, duke përfshirë shkaktarin e vdekjes. Çdo e metë në hetim e cila rrezikon aftësinë për të vërtetuar shkaktarin e vdekjes ose personin apo personat përgjegjës, do të rrezikojë të jetë si parregullsi sa i përket këtij standardi (shih GJEDNJ, *Ahmet Özkan dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendor më lart, § 312; dhe *Isayeva kundër Rusisë*, përmendor më lart, § 212).
95. Në veçanti, përfundimi i hetimit duhet të bazohet në analizë të plotë, objektive dhe të paanshme të të gjitha elementeve relevante. Mosndjekja e një piste të qartë të hetimit rrezikon deri në shkallë vendimtare aftësinë për t'i vërtetuar rrethanat e rastit dhe identitetin e atyre që janë përgjegjës (shih GJEDNJ, *Kolevi kundër Bullgarisë*, përmendor në § 91 më lart, në § 201). Megjithatë, natyra dhe shkalla e shqyrtimit, të cilat plotësojnë pragun minimal të efektivitetit të hetimit, varen nga rrethanat e rastit të veçantë. Ato duhen vlerësuar në bazë të të gjitha fakteve relevante dhe në lidhje me realitetet praktike të punës hetimore (shih GJEDNJ, *Velcea dhe Mazăre kundër Rumanisë*, nr. 64301/01, vendimi i gjykatës, 1 dhjetor 2009, § 105).
96. Madje, edhe për sa u përket personave të zhdukur që më vonë janë gjetur të vdekur, e cila situatë nuk është në rastin aktual, gjykata ka shpallur që procedurat e zhvarrimit dhe identifikimit të mbetjeve mortore nuk shterojnë obligimin sipas nenit 2 të KEDNJ-së. Gjykata konsideron që “obligimi procedural që del nga zhdukja do të mbetet përgjithësisht për sa kohë që vendndodhja dhe fati i personit janë të panjohura dhe kështu është i një natyre të vazhdueshme” (GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, përmendor në § 94 më lart në § 46; në kuptimin e njëjtë GJEDNJ [DHL], *Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendor në § 66 më lart në § 148, *Aslakhanova dhe të tjerët kundër Rusisë*, nr. 2944/06 dhe të tjerët, vendimi i gjykatës, 18 dhjetor 2012, § 122). Megjithatë, gjykata gjithashtu thekson që ky obligim procedural “nuk përfundon madje edhe me zbulimin e trupit Kjo vetëm hedh dritë në një aspekt të fatit të personit të zhdukur dhe obligimi për të shpjeguar zhdukjen dhe vdekjen, dhe gjithashtu për të identifikuar dhe ndjekur çdo autor të akteve të paligjshme në lidhje me këtë përgjithësisht mbetet” (GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, përmendor më lart, në § 46; në kuptimin e njëjtë GJEDNJ [DHL], *Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendor më lart në § 145). Megjithëse gjetja dhe identifikimi pasues i mbetjeve mortore të viktimës munden vetveti të jenë arritje të

rëndësishme, obligimi procedural sipas nenit 2 vazhdon të ekzistojë (shih GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, përmendur më lart, në § 64).

97. Sa i përket kërkësës për shqyrtim publik, gjykata ka shpallur më tutje që duhet të ketë elemente të mjaftueshme të shqyrtimit publik të hetimit apo rezultateve të tij për të siguruar përgjegjësi në praktikë dhe në teori. Shkalla e shqyrtimit të kërkuar publik mundet të ndryshojë mjaft nga rasti në rast. Në të gjitha rastet, megjithatë, i afërmë i viktims duhet të jetë i përfshirë në procedurë deri në shkallën që mbron interesat e tij legjitime (shih GJEDNJ, *Ahmet Özkan dhe të tjerët*, përmendur në § 93 më lart, në §§ 311-314; GJEDNJ, *Isayeva kundër Rusisë*, përmendur në § 93 më lart, në §§ 211-214 dhe rastet e përmendura aty; GJEDNJ [DHL], *Al-Skeini dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, vendimi i gjykatës nr. 55721/07, 7 korrik 2011, § 167, KEDNJ 2011).
98. Gjykata gjithashtu ka theksuar rëndësinë e madhe të hetimit efektiv për gjetjen e së vërtetës se çfarë ka ndodhur, jo vetëm për familjet e viktimate por gjithashtu edhe për viktimat e tjera të krimeve të ngjashme, dhe gjithashtu publikun e gjerë, të cilët kanë të drejtë të dinë se çfarë ka ndodhur (GJEDNJ [DHL], *El-Masri kundër ish-Republikës Jugosllave të Maqedonisë*, nr. 39630/09, vendimi i gjykatës, 13 dhjetor 2012, § 191). Organizata e Kombeve të Bashkuara gjithashtu pranon rëndësinë e së drejtës për të ditur të vërtetën. Sipas Sekretarit të Përgjithshëm të Organizatës së Kombeve të Bashkuara, “e drejta për ta ditur të vërtetën nënkupton njohurinë e tërë dhe të plotë rrëth shkeljeve dhe ngjarjeve që kanë ndodhur, rrëthanat e tyre specifike dhe kush mori pjesë në to. Në rastin e personave të zhdukur ... ajo gjithashtu nënkupton të drejtën për të ditur përfatim dhe vendndodhjen e viktims” (shih Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm të OKB-së, Personat e zhdukur, Dokument i OKB-së A/67/267, 8 gusht 2012, § 5; shih gjithashtu Këshilli për të Drejtat e Njeriut i OKB-së, Rezolutat 9/11 dhe 12/12: E drejta për të ditur të vërtetën, 24 shtator 2008 dhe 12 tetor 2009; shih gjithashtu Raportin e raportuesit special mbi promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe lirive fundamentale ndërsa luftohet terrorizmi, Ben Emmerson, Parimet kryesore për sigurimin e përgjegjësisë së zyrtarëve publikë për shkeljet e rënda dhe sistematike të të drejtave të njeriut në kontekst të iniciativave të shtetit kundër terrorizmit; Dokument i OKB-së A/KDNJ/22/52, 1 mars 2013).

c) *Aplikueshmëria e nenit 2 në kontekstin e Kosovës*

99. Paneli është i vetëdijshëm që rrëmbimi dhe zhdukja e znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq ndodhi pak pas vendosjes së UNMIK-ut në Kosovë, menjëherë pas konfliktit të armatosur kur krimi, dhuna dhe pasiguria ishin shumë të përhapura.
100. Për pjesën e tij, PSSP-ja nuk e konteston që UNMIK-u e kishte përdetyrë ta hetonte rastin aktual sipas nenit 2 të KEDNJ-së. Megjithatë, sipas PSSP-së, rrëthanat unike të ndërlidhura me kontekstin e Kosovës dhe vendosjen e UNMIK-ut në fazën e parë të misionit, duhet marrë parasysh kur vlerësohet nëse ky hetim është në pajtim me nenin 2 të KEDNJ-së. Në esencë, PSSP-ja argumenton që nuk është e mundshme të vlejnë për UNMIK-un të njëjtat standarde të aplikueshme për një vend në një situatë normale.

101. Paneli konsideron që kjo ngrit dy pyetje kryesore: e para, nëse standartet e nenit 2 vazhdojnë të vlejnë në situatën e konfliktit apo dhunës së përgjithësuar dhe, e dyta, nëse standartet e tillë duhet konsideruar plotësisht të aplikueshme për UNMIK-un.
102. Sa i përket aplikueshmërisë së nenit 2 për UNMIK-un, Paneli rikujton që me miratimin e Rregullores së UNMIKU-t nr. 1999/1, më 25 korrik 1999, UNMIK-u mori përsipër obligimin që t'i zbatojë standartet e njohura ndërkombëtarisht për të drejtat e njeriut në ushtrimin e funksioneve të veta. Ky zotim u detajua në Rregulloren e UNMIK-ut nr. 1999/24, të 12 dhjetorit 1999, përmes së cilës UNMIK-u mori përsipër obligimet sipas instrumenteve të caktuara ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, duke përfshirë KEDNJ-në. Në lidhje me këtë, Paneli tanimë ka gjetur se është e vërtetë që karakteri i përkohshëm i UNMIK-ut dhe vështirësitet e ngjashme duhet marrë parasysh në lidhje me një numër situatash, por në asnjë rrëthanë këto elemente nuk mund të merren si arsyetim për uljen e standardeve të respektimit të të drejtave të njeriut, të cilat u inkorporuan sipas rregullit në mandatin e UNMIK-ut (shih PKDNJ, *Millogoriq dhe të tjerët*, nr. 38/08 dhe të tjerët, mendimi i 24 marsit 2011, § 44; *Berisha dhe të tjerët*, nr. 27/08 dhe të tjerët, mendimi i 23 shkurtit 2011, § 25; *Laliq dhe të tjerët*, nr. 09/08 dhe të tjerët, mendimi i 9 qershorit 2012, § 22).
103. Sa i përket aplikueshmërisë së nenit 2 në situatat e konfliktit apo dhunës së përgjithësuar, Paneli rikujton që Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut ka vendosur aplikueshmërinë e nenit 2 në situatat pas konfliktit, duke përfshirë vendet e ish-Jugosllavisë (shih mes shembujve të tjerë, GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, përmendur në § 94 më lart dhe GJEDNJ, *Julariq kundër Kroacisë*, nr. 20106/06, vendimi i gjykatës, 20 janar 2011). Gjykata ka konsideruar më tutje që obligimi procedural sipas nenit 2 vazhdon të zbatohet në “kushte të rënda të sigurisë, duke përfshirë një kontekst të konfliktit të armatosur” (shih GJEDNJ [DHL], *Al-Skeini dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, përmendur në § 97 më lart, në § 164; shih gjithashtu GJEDNJ, *Güleq kundër Turqisë*, vendimi i gjykatës, 27 korrik 1998, § 81, Raportet 1998-IV; GJEDNJ, *Ergi kundër Turqisë*, vendimi i gjykatës, 28 korrik 1998, §§ 79 dhe 82, Raportet 1998-IV; GJEDNJ, *Ahmet Özkan dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendur në § 93 më lart, në §§ 85-90, 309-320 dhe 326-330; *Isayeva kundër Rusisë*, përmendur në § 93 më lart, në §§ 180 dhe 210; GJEDNJ, *Kanlibaş kundër Turqisë*, nr. 32444/96, vendimi i gjykatës, 8 dhjetor 2005, §§ 39-51).
104. Gjykata ka pranuar që “ku vdekja [dhe zhdukjet] që duhet hetuar sipas nenit 2 ndodhin në rrethana të dhunës së përgjithësuar, konfliktit të armatosur apo kryengritjes, pengesat mund të vendosen në rrugën e hetuesve dhe [...] shtrënguesat konkrete mund të detyrojnë përdorimin e masave më pak efektive të hetimit apo mund të bëjnë që ndonjë hetim të shtyhet” (shih, GJEDNJ [DHL], *Al-Skeini dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, përmendur më lart në §164; GJEDNJ, *Bazorkina kundër Rusisë*, nr. 69481/01, vendimi i gjykatës, 27 korrik 2006, § 121). Megjithatë, gjykata konsideron që “obligimi sipas nenit 2 për të mbrojtur jetën detyron që, madje edhe në kushte të rënda sigurie, të gjithë hapat e arsyeshëm duhet të ndërmerren për të siguruar se po kryhet një hetim efektiv dhe i pavarur për shkeljet e pretenduara të së drejtës për jetë (shih mes shumë shembujve të tjerë, GJEDNJ, *Kaya kundër Turqisë*, përmendur në §93 më lart në §§ 86-92; GJEDNJ, *Ergi kundër Turqisë*, përmendur më lart në §§ 82-85; GJEDNJ [DHL], *Tanrikulu kundër Turqisë*, nr. 23763/94, vendimi i gjykatës, 8 korrik 1999, §§ 101-110, KEDNJ 1999-IV;

GJEDNJ, *Khashiyev dhe Akayeva kundër Rusisë*, nr. 57942/00 dhe 57945/00, vendimi i gjykatës, 24 shkurt 2005, §§ 156-166; GJEDNJ, *Isayeva kundër Rusisë*, përmendur më lart në §§ 215-224; GJEDNJ, *Musayev dhe të tjerët kundër Rusisë*, nr. 57941/00 dhe të tjerët, vendimi i gjykatës, 26 korrik 2007, §§ 158-165).

105. Ngjashëm, KDNJ konsideron që e drejta për jetë, duke përfshirë garancitë e veta procedurale, konsiderohet si e drejtë supreme nga e cila nuk lejohet kurrfarë shhangje, madje edhe në kohën e emergjencave publike të cilat kërcënojnë jetën e kombit (shih, KDNJ, *Komenti i përgjithshëm* nr. 6, përmendur në § 90 më lart, në § 1; KDNJ, *AbubakarAmirov dhe AizanAmirova kundër Federatës Ruse*, komunikata nr. 1447/2006, mendimet e 22 prillit 2009, § 11.2, KDCP/C/95/D/1447/2006). Për më tepër, KDNJ ka shpallur aplikueshmërinë e nenit 2 (3), 6 dhe 7 të KNDCP me referencë specifike në obligimin e UNMIK-ut për të kryer hetime të duhura për zhdukjet dhe rrëmbimet në Kosovë (shih KDNJ, *Observime përfundimtare të Komitetit për të Drejtat e Njeriut: Kosovë* (Serbi), 14 gusht 2006, §§ 12-13, KDCP/C/UNK/CO/1).
106. Paneli vlerëson vështirësitë në të cilat UNMIK-u hasi gjatë fazës së parë të vendosjes së tij. Paneli thekson që rëndësia e duhur kushtuar çështjes së personave të zhdukur në Kosovë, nënkuption që UNMIK-u është dashur t'i marrë parasysh të dyja dimensionet humanitare dhe penale të situatës. Në veçanti, Paneli konsideron se rëndësia që u është kushtuar hetimeve penale dhe vështirësitë në Kosovë që kufizuan aftësinë e autoriteteve hetimore për t'i kryer hetimet e tillë, siç u përshkrua nga PSSP-ja, ishin vendimtare që UNMIK-u të krijojë nga fillimi një ambient të favorshëm për kryerjen e hetimeve kuptimplota. Kjo do të përfshinte krijimin e një sistemi ku do të hynin elementet e tillë, siç janë dhënia e përgjegjësisë së plotë për mbikëqyrjen dhe monitorimin e progresit në hetime, sigurimin e shqyrtimit të rregullt të gjendjes së hetimeve dhe një proces për dorëzim të duhur të rasteve ndërmjet nëpunësve apo njësive të ndryshme të Policisë së UNMIK-ut. Një sistem i tillë gjithashtu duhet marrë parasysh nevojat për mbrojtje të viktimate dhe dëshmitarëve (shih, *mutatis mutandis*, GJEDNJ, *R.R. dhe të tjerët kundër Hungarisë*, nr. 19400/11, vendimi i gjykatës, 4 dhjetor 2012, §§ 28-32), dhe gjithashtu të konsiderojë cenueshmërinë e veçantë të personave të zhvendosur në situatat pas konfliktit (shih GJEDNJ [DHL], *Sargsyan kundër Azerbajxhanit*, nr. 40167/06, vendimi i 14 dhjetorit 2011, § 145; dhe GJEDNJ [DHL], *Chiragov dhe të tjerët kundër Armenisë*, nr. 13216/05, vendimi i 14 dhjetorit 2011, § 146). Ndonëse kuptohet që vendosja dhe organizimi i organeve të policisë dhe drejtësisë ndodhi gradualisht, Paneli mendon që ky proces përfundoi në vitin 2003, kur sistemi i policisë dhe gjyqësisë në Kosovë nga Sekretari i Përgjithshëm i OKB-së u përshkrua se “funksionon mirë” dhe është “i qëndrueshëm” (shih § 17 më lart).
107. Paneli më tutje tërheq vëmendjen që detyra e tij nuk është t'i shqyrtojë praktikat relevante apo pengesat e pretenduara për të kryer hetime efektive *in abstracto*, por vetëm në lidhje me aplikimin e tyre specifik në rrethana të veçanta të një situate që është çështje para tij (shih GJEDNJ, *Brogan dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, vendimi i gjykatës, 29 nëntor 1988, § 53, seria A nr. 145-B). Kështu, Paneli pajtohet me PSSP-në, që natyra dhe shkalla e shqyrtimit për të përcaktuar nëse efektiviteti i hetimit e plotëson pragun minimal varet nga rrethanat e rastit të caktuar. Për këto arsy, Paneli konsideron që do të vërtetojë në lidhje me secilin rast nëse janë ndërmarrë të gjithë hapat e arsyeshëm për të

kryer një hetim efektiv siç përshkruhet nga nen 2, duke pasur parasysh realitetet e punës hetimore në Kosovë.

108. Në fund, duke iu përgjigjur vërejtjes së PSSP-së që nen 2 duhet interpretuar në një mënyrë që nuk ngarkon një barrë të papërballueshme dhe joproportionale mbi autoritetet, në kontekst të aktiviteteve policore apo të prioriteteve dhe burimeve, Paneli e ka parasysh që Gjykata Evropiane ka vendosur që, ajo që arrin të bëhet barrë e papërballueshme dhe/apo joproportionale, duhet të matet nga faktet dhe kontekstet shumë të veçanta (shih GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, përmendur në § 94 më lart, në § 70; *Brecknell kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 32457/04, 27 nëntor 2007, § 62).

d) Pajtueshmëria me nenin 2 në rastin aktual

109. Duke iu kthyer veçorive të këtij rasti, Paneli thekson deklaratën e ankuesit se rrëmbimi dhe zhdukja e znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq iu raportua KFOR-it, UNMIK-ut, duke përfshirë prokurorët ndërkombëtarë në Prishtinë dhe Pejë, KNKK-në, MPB-në e Serbisë dhe Kryqin e Kuq të Serbisë.

110. Në lidhje me këtë, PSSP-ja, thekson se UNMIK-u u vu në dijeni për rastin në një kohë në vitin 2003 (shih § 77 më lart). Duke mos qenë në gjendje që ta verifikojë këtë fakt, Paneli konsideron se sigurisht deri në tetor të vitit 2001, UNMIK-u u vu në dijeni për rrëmbimin dhe zhdukjen e supozuar të znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq nga KNKK-ja (shih § 28 më lart) dhe se deri në prill të vitit 2003 Policia e UNMIK-ut i kishte regjistruar rastet relevante në lidhje me këtë (shih §§33, 43 dhe 49 më lart).

111. Qëllimi i këtij hetimi ishte të zbulonte të vërtetën rreth ngjarjeve që çuan te rrëmbimi dhe zhdukja e znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq, të vërtetojë fatin e tyre dhe t'i identifikojë autorët. Për të përmbushur këto qëllime, ata që kryen hetiminështë dashur të kërkojnë, mbledhin dhe ruajnë materialin dëshmues; t'i identifikojnë dëshmitarët e mundshëm dhe të marrin deklarata nga ata; të identifikojnë autorin (ët) dhe t'i sjellin ata para gjyqit kompetent të themeluar me ligj.

112. Paneli rikujton që në mënyrë që të janë efektive, veprimet hetimore duhet të kryhen shpejt dhe në mënyrë ekspeditive, me autoritetet që ndërmarrin të gjithë hapat e arsyeshëm dhe ndjekin pista të qarta të hetimit për të siguruar dëshmi lidhur me incidentin, duke përfshirë, *interalia* dëshminë e dëshmitarit okular, dëshminë e mjekësisë ligjore, etj. Hetimi gjithashtu duhet të sigurojë element të arsyeshëm të shqyrimit publik dhe të jetë arsyeshëm i qasshëm për familjen e viktimës. Përfundimi i hetimit duhet të bazohet në analizë të plotë, objektive dhe të paanshme të të gjitha elementeve relevante. Përveç kësaj, hetimi duhet të shqyrtohet periodikisht me qëllim që të sigurohet se të gjitha informatat në dispozicion janë marrë parasysh. Meqë obligimi për të hetuar nuk është obligim vetëm për arritjen e rezultateve por edhe për përdorimin e mjeteve të duhura, rrethanat e rastit të caktuar dhe realitetet praktike të punës hetimore duhet marrë parasysh gjatë vlerësimit të efektivitetit të hetimit (shih §§ 94-95 më lart).

113. Paneli thekson që kishte mangësi të dukshme në kryerjen e hetimit nga zanafilla e tij. Megjithatë, në dritë të vlerësimeve të bëra më lart lidhur me juridikcionin e tij të limituar

dhe të përkohshëm (shih § 66 më lart), Paneli sjell ndërmend që është kompetent *rationetemporis* për të vlerësuar pajtueshmërinë e hetimit me nenin 2 të KEDNJ-së vetëm për periudhën prej 23 prillit 2005, duke pasur parasysh gjendjen e rastit në atë datë (shih GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, përmendur në § 94 më lart në § 70). Periudha në shqyrtim përfundon më 9 dhjetor 2008, me marrjen e përgjegjësisë nga EULEX-i në fushën e administrimit të drejtësisë (shih § 20 më lart).

114. Paneli thekson në lidhje me këtë që, sipas Raportit vjetor të vitit 2000 të Policisë së UNMIK-ut, deri në qershor të vitit 2000 Policia e UNMIK-ut i kishte kompetencat e plota ekzekutive, duke përfshirë hetimet penale, në rajonin e Pejës. Prandaj, ishte përgjegjësi e UNMIK-ut të sigurojë, *e para*, që hetimi të kryhet në mënyrë ekspeditive dhe efikase; *e dyta*, që i gjithë materiali relevant hetimor t'i dorëzohet siç duhet autoritetit që merr përgjegjësinë për hetim (EULEX-it); dhe *e treta*, që dosjet hetimore të mund të zbulohen dhe të merren nëse ka nevojë në ndonjë fazë më vonë.
115. Duke theksuar pohimin e PSSP-së se dosja që i është dorëzuar Panelit mund të jetë jo e plotë dhe mungesën e sqarimit të mëtejshmë në lidhje me këtë (shih § 83 më lart), Paneli pohon se UNMIK-u nuk mund të garantojë nëse dosja që i është paraqitur Panelit është e plotë apo jo. Nëse nuk është e plotë, kjo do të tregonte se ka ndodhur një nga situatat vijuese: nuk është kryer kurrfarë hetimi i duhur; dosja nuk i është dorëzuar me saktësi dhe e plotë EULEX-it; apo UNMIK-u ka dështuar ta marrë dosjen e plotë nga kujdestari aktual. Paneli tashmë ka theksuar se nuk ka arsyë të dyshojë në qëllimin e mirë të UNMIK-ut për kërkimin dhe sigurimin e dosjes së plotë hetimore për shqyrtimin e tij (shih § 88 më lart). Megjithatë, Paneli konsideron se cilido nga këto sqarime potenciale të jetë i zbatueshëm, tregon një dështim, që drejtpërdrejt i atribuohet UNMIK-ut kur ka ushtruar funksionet e veta ekzekutive apo në kapacitetin e tij të tanishëm.
116. Për sa i përket pjesës së parë të obligimit procedural, që është vërtetimi i fatit të znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq, Paneli thekson se vendndodhja e tyre mbetet e panjohur. Paneli thekson se informatat ante-mortem në lidhje me të afërmit e zhdukur të ankueses janë mbledhur nga KNKK-ja, në periudhën mes 1 qershorit dhe 20 shtatorit 2001 (shih §28më lart). Megjithatë, sipas shënimit relevant në bazën e të dhënave të KNPZH-së, mostra të mjaftueshme të ADN-së për referencë për të kryer identifikim të mundshëm janë mbledhur vetëm për znj. Jellena Llalliq dhe z. Vojisllav Llalliq, ndërsa mostrat e ADN-së për znj. Millosava Llalliq janë akoma të pamjaftueshme (shih § 29 më lart).
117. Në këtë drejtim, Paneli thekson që marrja e mostrave të ADN-së është vetveti një veprim esencial që siguron materialin e nevojshëm për çdo shqyrtim të ardhshëm krahasues dhe identifikim të mundshëm të mbetjeve të gjetura mortore. Megjithatë, në këtë rast, mostrat janë mbledhur plotësisht vetëm për dy viktima. Në lidhje me znj. Millosava Llalliq, mostrat e tillë akoma nuk janë mbledhur, katërmbytë vjet pasi ajo supozohet të jetë rrëmbyer dhe nuk ka sqarim të ofruar nga autoritetet se pse kjo nuk ishte bërë. Paneli thekson se nëntë vjet të kësaj periudhe (1999-2008) bien në periudhën kur UNMIK-u ushtroi autoritetin e plotë në Kosovë dhe ajo periudhë e mosveprimit që fillon prej 23 prillit të vitit 2005 e deri në fund të mandatit ekzekutiv të UNMIK-ut në fushën e drejtësisë, bie brenda juridiksionit të përkohshëm të Panelit(shih § 66 më lart).

118. Gjerësish pranohet se mënyra e vetme të bëhet identifikim i caktuar i mbetjeve mortore pas një periudhe të tillë të gjatë kohore do të ishte përmes krahasimit të mostrave të materialit të ADN-së. Kështu, mbledhja e mostrave të mjaftueshme nga i afërti i personit të zhdukur bëhet imperativ dhe pa këtë gjasat e vërtetimit se kujt i takojnë mbetjet mortore, nëse gjenden, janë të pakta. Prandaj, dështimi në vazhdim për të mbledhur mostrat e tillë rrezikon seriozisht mundësinë e identifikimit të mbetjeve mortore të znj. Millosava Llalliq, në rast se ato janë gjetur apo do të gjenden në të ardhmen. Prandaj, Paneli konsideron se, kjo pjesë e obligimit procedural sipas nenit 2 të KEDNJ-së, në lidhje me rastin e znj. Millosava Llalliq, nuk është përbushur (shih p.sh. PKDNJ, *Buleviq*, nr. 146/09, mendimi i 13 dhjetorit të vitit 2013, § 95).
119. Në këtë kontekst, Paneli thekson më tutje se nëse veprimi i ZPZHTML-së në vitin 2008 në përgjigje ndaj informatave të KNKK-së, me qëllim identifikimin e varrit të mundshëm të znj. Millosava Llalliq, ka çuar te gjetja e mbetjeve mortore, identifikimi i tyre iduhur ndoshta nuk do të kishte qenë i mundshëm pa mostrat e ADN-së.
120. Paneli tani do t'i kthehet hetimit të kryer nga Policia e UNMIK-ut me qëllim identifikimin e autorëve dhe sjelljes së tyre para drejtësisë, që është, elementi i dytë i obligimit procedural sipas nenit 2 të KEDNJ-së.
121. Sa i përket kërkesave për shpejtësi dhe ekspeditivitet, Paneli është i ndërgjegjshëm që në çdo hetim, dhe veçanërisht në një hetim për një zhdukje në rrethana kërcënimi me jetë, fazë fillestare është e një rëndësie të madhe dhe u shërbën dy qëllimeve kryesore: identifikimit të pistës së hetimit dhe sigurimit të ruajtjes dhe mbledhjes së dëshmive për procedurat e mundshme të ardhshme gjyqësore (krahasoje meqëndrimin e Panelit në rastin X., nr. 326/09 dhe të tjerët, mendimi i 6 qershorit 2013, § 81).
122. Në këtë drejtim, Paneli rikujton deklaratën e ankueses se rrëmbimi i të afërmve të saj iu raportua KFOR-it dhe UNMIK-ut. Siç është theksuar më lart, UNMIK-u u vu në dijeni për zhdukjen e znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq deri në tetor të vitit 2001 dhe se hetimi për çështjen u hap nga Policia e UNMIK-ut deri në prill të vitit 2003 (shih § 110 më lart). Megjithatë, në dosjen hetimore nuk paraqitet asnjë veprim i menjëhershëm i Policisë së UNMIK-ut, përvèç me sa duket bërjes së vlerësimit fillestar të informatave, regjistrimit të lëndës dhe futjes së informatave në bazën e të dhënavë.
123. Paneli thekson se nuk është e qartë nëse KFOR-i ia kishte përcjell Policisë së UNMIK-ut informatat e nevojshme për të nisur hetim kuptimplotë në shtator të vitit 1999, kur kjo e fundit i kishte marrë kompetencat e plota ekzekutive të policisë në rajonin e Pejës, në vitin 2000 (shih § 114 më lart). Megjithatë, siç është treguar më lart, deri në prill të vitit 2003, Policia e UNMIK-ut i kishte sigurisht të gjitha informatat e nevojshme (shih §110). Në çdo rast, dy veprimet e vetme esenciale hetimore të Policisë së UNMIK-ut për rastin, megjithëse nuk janë regjistruar si duhet, ishin bisedat telefonike me dy të afërmët e personit të zhdukur, znj. ZH.K. dhe znj. M.SH., që me sa duket u bënë në mars të vitit 2005 (shih §§ 38 - 39 më lart), pothuaj dy vjet pasi ishte hapur rasti. Kështu, sipas mendimit të Panelit, ka një dështim të qartë sa i përket kërkesës për të kryer hetim të shpejtë dhe ekspeditiv.

124. Duke vlerësuar këtë hetim përkundrejt nevojës për të ndërmarrë hapa të arsyeshëm hetimorë dhe ndjekur pista të qarta hetimi pér të marrë dëshmi, Paneli e ka parasysh se një dosje hetimore e mbajtur si duhet do të duhej t'i ketë të përfshira regjistrimet e të gjitha veprimeve hetimore dhe veçanërisht intervistave me ankuesen, të dyshuarit dhe të gjithë dëshmitarët potencialë të zhdukjes. Në të gjitha rastet, intervistat e tillë duhet të bëhen sa më shpejt që është e mundshme dhe duhet të regjistrohen dhe mbahen në dosjen e rastit⁷.
125. Paneli thekson në këtë kontekst se në dosjen hetimore paraqiten vetëm dy kontakte telefonike me dëshmitarët e mundshëm (shih § 123 më lart) dhe rezultatet e një hulumtimi në internet (shih § 40 më lart), në mars të vitit 2005. Në këtë drejtim, Paneli konsideron se ato kontakte me dëshmitarët e mundshëm, më shumë se pesë vjet pas rrëmbimit, ishin padyshim të vonuara dhe madje nuk ishin regjistruar si duhet, ndërsa vlera dëshmuese e informatave që janë haptas në dispozicion në internet është e diskutueshme. Paneli gjithashtu thekson me shqetësim se Policia e UNMIK-ut i kishte detajet pér kontakt të dëshmitarit prej tectorit të vitit 2001, ndërsa detajet pér kontakt të ankueses ishin në dispozicion nga gushti i vitit 2005 (shih § 53 më lart).
126. Kjo është veçanërisht e rëndësishme duke pasur parasysh faktin se, pavarësisht pohimit të PSSP-së se nuk ishin ofruar pista të mëtejme hetimi nga dëshmitarët (shih § 78më lart), ata e treguan me emër një të dyshuar të mundshëm, një dëshmitar okular, dhe së paku dy dëshmitarë të tjera të mundshëm të rrëmbimit (shih §§ 38 - 39 më lart). Megjithatë, në dosje nuk është regjistruar asnjë përpjekje pér t'i gjetur dhe intervistuar ata persona. Pér sa i përket dëshmitarit okular, faktikisht të mbijetuarit të sulmit në fshat, z. P.M., policia thjesht pranoi propozimin e bërë nga znj. M.SH., se ai nuk është i gatshëm të japë dëshmi dhe nuk e ndoqi këtë pistë hetimi (shih § 39 më lart).
127. Policia gjithashtu nuk provoi kurri ta identifikojë vendin ku ndodhi rrëmbimi i znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq pér t'i kupuar më mirë rrethanat e krimtit të mundshëm nën hetim, i cili është një hap themelor në rastet me aq pak dëshmi. Paneli gjithashtu e ka parasysh se me qëllim që të jetë adekuat, hetimi pér krimet të tillë të rënda, duhet ta ketë pasur të përfshirë së paku një intervistë të regjistruar si duhet me të dyshuarin dhe dëshmitarët e përmendur me emër, identifikimin dhe intervistën me individët që banojnë apo janë të vendosur në zonën e krimtit të pretenduar, veçanërisht ata që ishin të pranishëm atje në kohën e rrëmbimit dhe të cilët kështu mund të dëshmojnë diçka ("kontrolli" i zonës), dhe gjithashtu intervistën me personat të cilët i kanë njojur viktimat, meqë ata mund të kenë njojuri pér motivet e mundshme.
128. Paneli thekson në këtë kontekst se nëse nuk përpunohen, zhvillohen apo vërtetohen me dëshmi të tjera dhe të përgatiten në një formë të duhur, informatat vetveti, pavarësisht sa të mira mund të jenë në lidhje me krimin që hetohet, nuk e zgjidhin atë. Me qëllim që të pranohen në gjyq, informatat duhet të bëhen dëshmi dhe kjo mund të ndodhë vetëm përmes veprimeve hetimore të ndërmarra në pajtueshmëri me rregullat e aplikueshme në procedurën penale. Në këtë rast, duket se policia kurri nuk ka bërë ndonjë veprim në këtë drejtim (shih p.sh. PKDNJ, *Todorovski*, lënda nr. 81/09, mendimi i 31 tetorit 2013, § 116).

⁷Shih: Manuali i OKB-së mbi Parandalimin Efektiv dhe Hetimin e Ekzekutimeve Jashtëligjore Arbitrare dhe Përbledhëse, i miratua rmë 24 maj 1989 nga Këshilli Ekonomik dhe Social, Rezoluta 1989/65.

129. Paneli, po ashtu, i rikthehet argumentit të PSSP-së që “pa paraqitjen e dëshmitarëve dhe pa gjetjen e dëshmive fizike, hetimet policore pashmangshëm ngecin për shkak të mungesës së dëshmisë” (shih § 81 më lart). Në lidhje me këtë, Paneli duhet të theksojë se, pothuajse çdo hetimi i mungojnë informata të rëndësishme në fazën fillestare. Qëllimi i çdo aktiviteti hetimor është gjetja e informatave për të plotësuar ato zbrazëti. Prandaj, mungesa e informatave nuk duhet të shfrytëzohet si argument për të mbrojtur mosveprimin nga autoritetet hetimore. Dosja, siç i është vënë në dispozicion Panelit, nuk tregon për një aktivitet të tillë hetimor. Kështu, duket se në vend të kërkimit aktiv të informatave dhe pistave të hetimit, apo punës në pistat në dispozicion, Policia e UNMIK-ut thjesht priti që informatat e tjera të dalin vetvetiu. Në këtë situatë, kjo mund të ketë çuar kah humbja e dëshmive potenciale (shih PKDNJ, P.S., përmendur në § 118 më lart, në § 107).
130. Nuk është e qartë se pse nuk ka pasur ndonjë veprim në këtë rast, nga regjistrimi i tij deri në mars të vitit 2005. Sipas mendimit të Panelit, mu për shkak të mungesës së informatave në fazën fillestare këtij rasti mund t'i jetë dhënë një prioritet i ulët, kjo do të thotë është lënë pa ndonjë veprim nga NJPZH. Paneli rikujton në këtë drejtim qëndrimin e tij në lidhje me kategorizimin e rasteve në “aktive” dhe “joaktive”, se “kategorizimi i një hetimi duhet bërë vetëm pasi të jenë ndërmarrë veprime minimale të mundshme hetimore dhe pasi të jenë mbledhur dhe analizuar informatat e arritshme”(shih, p.sh. PKDNJ, B.A., nr. 52/09, mendimi i 14 shkurtit 2013, § 82). Në këtë rast, prioritizimi i tillë nuk është dashur të bëhej në fazat më të hershme, para se pala raportuese dhe dëshmitarët potencialë të intervistoheshin rrëth rrëthanave të zhdukjes, veçanërisht pasi ajo kishte ndodhur padyshim në rrëthana kërcënimi me jetë, dhe pasi të jetë mbledhur e gjithë dëshmia në dispozicion.
131. Duke u kthyer te periudha nën juridiksionin e tij, nga 23 prilli 2005, Paneli thekson se pas kësaj date kritike vazhdoi dështimi për të kryer veprime të nevojshme hetimore në pajtim me obligimin e vazhdueshëm për të hetuar (shih § 96 më lart), dhe kështu solli deri te vlerësimi për krejt hetimin brenda periudhës së juridiksionit të Panelit.
132. Përveç kësaj, Paneli konsideron se, pasi mbetjet mortore të znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq nuk janë gjetur dhe ata që janë përgjegjës për krimin nuk janë identifikuar, Policia e UNMIK-ut ishte e obliguar t'i përdorte mjetet në dispozicion që i ka, për të shqyrtuar rregullisht progresin e hetimit, për të siguruar që asgjë nuk neglizhohet dhe që ndonjë dëshmi e re është marrë parasysh, dhe gjithashtu t'i informojë të afërmit e tyre lidhur me progresin e këtij hetimi.
133. Paneli e kupton nga dosja se ky hetim ishte shqyrtuar dy herë nga Policia e UNMIK-ut:në mars të vitit 2005 (shih §§ 37-41 më lart) dhe në tetor-nëntor 2007 (shih §§53 - 55 më lart). Siç është përmendur më lart, gjatë shqyrtimit të parë NJPZH-ja kontaktoi dy dëshmitarë (shih § 125). Megjithëse emrat e një të dyshuarit dhe të tre dëshmitarëve ishin ofruar, hetimi ishte rekomanuar të “mbetej joaktiv në kuadër të NJKL-së”. Ky status ishte mbajtur deri në vitin 2007, kur vetëm rasti në lidhje me znj. Millosava Llalliq ishte shqyrtuar nga NJHKL-ja. Megjithatë, gjatë këtij shqyrtimi ishin neglizhuar mangësitë e qarta në hetim, duke përfshirë mungesën e deklaratave të regjistruara nga palët raportuese, dëshmitarët apo i dyshuarit, mungesa e ekzaminimit të vendit të krimtit apo mostrave të ADN-së, dhe rasti ishte rekomanuar të mbollej.

134. Përveç kësaj, megjithëse NJHKL në vitin 2007 ishte padyshim e informuar për viktimat e tjera që ishin zhdukur në rrethana të njëjtë, hetuesit dështuan të lidhin këtë rast me ndonjë hetim tjetër ekzistues. Kjo e vë në pyetje nivelin e bashkërendimit të veprimeve dhe ndarjes së informatave në mes njësive të Policisë së UNMIK-ut që punonin në fushën e njëjtë, NJPZH dhe NJHKL. Siç ka theksuar Paneli në lidhje me një situatë të ngjashme, obligimi për të hetuar krimet “nuk përbushet thjesht duke kriuar një kornizë adekuate, por vetëm kur bëhet një sistem i bashkërenduar si duhet që është në gjendje të kryejë hetim adekuat dhe efektiv në pajtim me nenin 2 të KEDNJ-së”(shih PKDNJ, *Stojkoviq*, nr 87/09, § 164).
135. Paneli nuk e ka të qartë nëse ky hetim ishte shqyrtuar nga një prokuror në ndonjë fazë. Indikacioni i vetëm që sugjeron për shqyrtim të tillë është në raportin e njëjtë të shqyrtimit të vitit 2007, ku thuhet “...mbylle rastin – informo DD-në.” Në çdo rast, në dosje nuk ka asnjë udhëzim formal nga ndonjë prokuror. Poashtu, nuk është e qartë nëse dy kallëzimet penale adresuar prokurorëve ndërkombëtarë (shih §§ 23, 27 më lart) në fakt kishin arritur tek ata ndonjëherë.
136. Prandaj, sipas mendimit të Panelit, nuk kishte shqyrtim adekuat dhe të plotë të këtij rasti. Të dy shqyrtimet e rastit duket të janë bërë për formalitetë të thjeshta; pasi policia dështoi t'i identifikojë pistat e qarta të hetimit në procesin hetimor, u mbështet në fakte të pakonfirmuara apo joekzistente, dhe vazhdoi me gabimet e bëra nga hetuesi (t) e mëparshëm dhe madje duke bërë gabime të reja.
137. Mungesa e qartë e një reagimi të menjëhershëm të Policisë së UNMIK-ut dhe mungesa e ndonjë veprimi adekuat në fazat e mëvonshme, mund t'u ketë dërguar sinjalin autorëve që, autoritetet ose nuk ishin në gjendje apo nuk ishin të gatshme t'i hetojnë aktet e tillë kriminale. Një qëndrim i tillë i autoriteteve ndaj krimeve më të rënda në ndonjë shoqëri, dhe veçanërisht në rrethanat pas konfliktit, krijon pashmangshëm një kulturë të mosndëshkimit ndër kriminelët dhe mund të çojë vetëm në përkeqësim të situatës. Problemet të cilat UNMIK-u i hasi në fillim të misionit të vet, të cilat u cekën më lart, nuk arsyetojnë mosveprimin e tillë, as në fillim e as më vonë.
138. Paneli është gjithashtu i vetëdijshëm që detyra për të hetuar nuk duhet ndalur së kryeri vetëm për shkak se hetimi nuk ka sjellë rezultate të kënaqshme. Sidoqoftë, një hetim i tillë duhet të ndërmerrë seriozisht dhe jo për një formalitet të thjeshtë. Paneli konsideron se, duke pasur parasysh të gjitha rrethanat e rastit të veçantë, nuk janë ndërmarrë të gjithë hapat e arsyeshëm nga UNMIK-u drejt gjetjes së personave të zhdukur, identifikimit të autorëve dhe sjelljes së tyre para drejtësisë. Në këtë kuptim, Paneli konsideron se hetimi nuk ishte adekuat dhe në pajtueshmëri me kërkuesat për shpejtësi, ekspeditivitet dhe efektivitet (shih § 112 më lart), siç kërkohet me nenin 2.
139. Sa i përket kërkësës për shqyrtim publik, Paneli rikujton që nenin 2 gjithashtu kërkon që në të gjitha rastet duhet të jetë i përfshirë në hetim i afërmë i viktimës deri në shkallën e nevojshme për të mbrojtur interesat e tij legitime.
140. Siç është treguar më lart, në dosjen hetimore pasqyrohet vetëm një kontakt i vetëm me dy të afërmët e personave të zhdukur, znj. Z.H.K. dhe znj. M.SH. (shih § 123 më lart), njëra nga të cilat ishte motra e ankueses. Kontakti tjetër me familjet e personave të zhdukur,

duke përfshirë ankuesen, ishte bërë nga stafi i KNKK-së, në mes korrikut dhe shtatorit të vitit 2001 (shih §§ 28, 32, 42 dhe 48 më lart). Megjithëse mund të supozohet se informata të caktuara rrëth statusit të hetimit u ishin përcjell familjeve të personave të zhdukur në ato raste, Paneli konsideron se hetimi nuk ishte i hapur për shqyrtim publik, siç kërkohet me nenin 2 të KEDNJ-së.

141. Në dritë të mungesave dhe mangësive të përshkruara më lart, Paneli konkludon që UNMIK-u dështoi të kryejë një hetim efektiv për rrëmbimin dhe zhdukjen e znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq. Prandaj, është bërë një shkelje e nenit 2 të KEDNJ-së, obligimi procedural.

B. Shkelja e pretenduar e nenit 3 të KEDNJ-së

142. Paneli konsideron që ankuesja mbështetet, në esencë, në shkeljen e të drejtës për të qenë e lirë nga trajtimi jonjerëzor dhe degradues, e garantuar sipas nenit 3 të KEDNJ-së.

1. Fusha për t'u shqyrtuar nga Paneli

143. Paneli do t'i marrë parasysh pretendimet sipas nenit 3 të KEDNJ-së, duke zbatuar të njëjtën fushë të shqyrtimit, siç është përcaktuar në lidhje me nenin 2 (shih §§61 - 66 më lart).

144. Paneli rikujton që Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut ka gjetur në shumë raste që një situatë e zhdukjes së imponuar shkakton shkelje të nenit 3 sa u përket të afërmve të ngushtë të viktimës. Ajo thekson që, për sa i përket nenit 3, “esenca e shkeljes së tillë nuk bie aq shumë në faktin e “zhdukjes” së anëtarit të familjes, por më shumë ka të bëjë me reagimet dhe qëndrimet e autoriteteve ndaj situatës kur kjo është sjellë në vëmendjen e tyre” (shih, p.sh. GJEDNJ [DHL], *Çakici kundër Turqisë*, nr. 23657/94, vendimi i gjykatës, 8 korrik 1999, § 98, *KEDNJ*, 1999-IV; GJEDNJ [DHL], *Qiproja kundër Turqisë*, nr. 25781/94, vendimi i gjykatës, 10 maj 2001, § 156, *KEDNJ*, 2001-IV; GJEDNJ, *Orhan kundër Turqisë*, nr. 25656/94, vendimi i gjykatës, 18 qershor 2002, § 358; GJEDNJ, *Bazorkina kundër Rusisë*, përmendur në § 104 më lart, në § 139; GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, përmendur në § 94 më lart, në § 74; GJEDNJ, *AlpatuIsrailova kundër Rusisë*, nr. 15438/05, vendimi i gjykatës, 14 mars 2013, § 69; shih gjithashtu PKDNJ, *Zdravkoviq*, nr. 46/08, vendimi i 17 prillit 2009, § 41). “Ka të bëjë veçanërisht me të fundit që një i afërm mund të pohojë të jetë drejtpërdrejt viktimë e sjelljes së autoriteteve” (shih mes tjerash, GJEDNJ, *Er dhe të tjerët kundër Turqisë*, nr. 23016/04, vendimi i gjykatës, 31 korrik 2012, § 94).

145. Në fund, në rast se rrezikohet vuajtja mentale e shkaktuar nga reagimet e autoriteteve ndaj zhdukjes, shkelja e pretenduar është në kundërshtim me elementin esencial të nenit 3 të KEDNJ-së, jo elementin procedural, siç është rasti sa i përket nenit 2 (GJEDNJ, *Gelayevi kundër Rusisë*, nr. 20216/07, vendimi i gjykatës, 15 korrik 2010, §§ 147-148).

2. Parashtresat e palëve

146. Ankuesja pohon që mungesa e informatave dhe sigurisë rrëmbimit dhe zhdukjes së prindërve të saj, znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe gjyshes së saj, znj. Millosava

Llalliq, veçanërisht për shkak të dështimit të UNMIK-ut që të hetojë si duhet zhdukjen e tyre, i shkaktoi asaj dhe familjes së saj vuajtje mentale.

147. Duke komentuar këtë pjesë të ankesës, PSSP-ja hedh poshtë pretendimet. Ai nënvizon se, e para, ankuesja nuk ishte dëshmitare e zhdukjes, dhe as që ishte në afërsi të vendit të ngjarjes në kohën kur kjo ndodhi dhe, e dyta, nuk ka pasur pohime të bëra nga ajo për ndonjë qëllim të keq të personelit të UNMIK-ut, i përfshirë në çështje e as ndonjë dëshmi për ndonjë mospërfillje të seriozitetit të çështjes, apo emocioneve të ankueses dhe familjes së saj që burojnë nga zhdukja e znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq.
148. PSSP-ja përfundon që dhimbja dhe vuajtja e kuptueshme dhe e dukshme mentale e ankueses nuk mund t'i atribuohet UNMIK-ut, por “më parë është rezultat i vuajtjes së pandarë të shkaktuar nga zhdukja e një anëtari të ngushtë të familjes”. Kështu, sipas PSSP-së, vuajtjes së ankueses i mungon një tipar i dallueshëm nga shqetësimi emocional, i cili mund të vlerësohet që u është shkaktuar pashmangshëm të afërmve të viktimës nga një shkelje serioze e të drejtave të njeriut.
149. Prandaj, PSSP-ja i kërkon Panelit ta hedhë poshtë këtë pjesë të ankesës, meqë nuk ka pasur shkelje të nenit 3 të KEDNJ-së.

3. Vlerësimi i Panelit

a) Parimet e përgjithshme në lidhje me obligimin sipas nenit 3

150. Sikurse neni 2, edhe neni 3 i KEDNJ-së ruan një nga vlerat më fundamentale në shoqëritë demokratike (GJEDNJ, *Talat Tepe kundër Turqisë*, nr. 31247/96, 21 dhjetor 2004, § 47; GJEDNJ [DHL], *Ilaçcu dhe të tjera kundër Moldavisë dhe Rusisë*, nr. 48787/99, vendimi i gjykatës, 8 korrik 2004, *KEDNJ*, 2004-VII, § 424). Siç konfirmohet nga natyra absolute e dhënë për të me nenin 15 § 2 të KEDNJ-së, ndalimi i torturës dhe trajtimit jonjerëzor dhe degradues vlen, madje në rrethanat më të vështira.
151. Duke përcaktuar parimet e përgjithshme të aplikueshme në situatat ku pretendohen shkeljet e obligimit sipas nenit 3 të KEDNJ-së, Paneli thekson që fenomeni i zhdukjes përbën një formë komplekse të shkeljes së të drejtave të njeriut, që duhet kuptuar dhe konfrontuar në një mënyrë integrale (shih GJNADNJ, *Velásquez-Rodríguez kundër Hondurasit*, përmendor në § 90 më lart, në § 150)
152. Paneli thekson që obligimi sipas nenit 3 të KEDNJ-së dallon nga obligimi procedural mbi autoritetet sipas nenit 2. Ndërsa i fundit kërkon nga autoritetet të ndërmarrin veprim specifik ligjor që është në gjendje të çojë kah identifikimi dhe dënim i atyre që janë përgjegjës, i pari është më i përgjithshëm dhe humanitar dhe lidhet me reagimin e tyre ndaj gjendjes së vështirë të të afërmve të atyre që janë zhdukur apo kanë vdekur.
153. KDNJ-a gjithashtu ka pranuar zhdukjet si shkelje serioze e të drejtave të njeriut. Në vendimin e tij të 21 korrikut 1983, në rastin *Quinteros kundër Uruguait*, ai shpall që zhdukjet përbëjnë shkelje serioze të të drejtave të të afërmve të personit të zhdukur, të cilët vuajnë nga një shqetësim i thellë, i cili vazhdon për aq kohë sa zgjat pasiguria lidhur me

fatin e të dashurve të tyre, shpeshherë për shumë vjet (shih KDNJ, komunikata nr. 107/1981, Dok. i OKB-së KDCP/C/OP/2 në 138 (1990), § 14). Për më tepër, në vendimin e vet të 15 korrikut 1994, në rastin *Mojica kundër Republikës Dominikane*, KDNJ ka gjykuar që “zhdukja e personave është pandashëm e lidhur me trajtimin që arrin në shkelje të nenit 7 [të Konventës]”, që gjithashtu ndalon torturën dhe trajtimin dhe dënimin jonjerëzor dhe degradues (shih KDNJ, komunikata nr. 449/1991, Dok. i OKB-së, KDCP/C/51/D/449/1991 (1994), § 5.7).

154. Sa i përket pyetjes, nëse një anëtar i familjes së personit të zhdukur mund të konsiderohet viktimi e trajtimit në kundërshtim me nenin 3 të KEDNJ-së, Paneli i referohet praktikës gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe praktikës së vet gjyqësore. Gjykata Evropiane pranon që ky mund të jetë rasti, varësisht nga ekzistanca e “faktorëve të veçantë, të cilët i jepnë vuajtjes [së anëtarit të familjes] një dimension dhe karakter të ndryshëm nga shqetësimi emocional që vlerësohet se u është shkaktuar pashmangshëm të afërmve të viktimës nga një shkelje serioze e të drejtave të njeriut”. Gjykata më tutje konsideron që “elementet relevante do të përfshijnë afërsinë e lidhjes familjare, rrëthanat e veçanta të marrëdhënieve, shkalla deri në të cilën anëtar i familjes dëshmoi ngjarjet në fjalë, përfshirjen e anëtarit të familjes në përpjekjet për të marrë informata mbi personin e zhdukur dhe mënyra me të cilën autoritetet iu përgjigjën këtyre kërkimeve” (shih GJEDNJ, *Basayeva dhe të tjerët kundër Rúsia*, nr. 15441/05 dhe 20731/04, vendimi i gjykatës, 28 maj 2009, § 159; GJEDNJ, *Er dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendur në § 144 më lart, në § 94).
155. Paneli thekson që, kur vlerësohet vuajta emocionale e viktimate, Gjykata Evropiane gjithashtu merr parasysh rrëthanat vijuese: kohëzgjatjen e zhdukjes dhe periudhën pa informata mbi fatin e personit të zhdukur dhe hetimin e zhvilluar nga autoritetet; vonesën në nisjen e hetimit penal për zhdukjen; mungesën e ndonjë veprimi “kuptimplotë” nga autoritetet, pavarësisht nga fakti që ankuesit iu janë drejtuar atyre për të raportuar zhdukjen e të afërmve të tyre dhe të ndajnë me ata informatat që i kanë pasur; mungesa e ndonjë sqarimi apo informate bindëse për fatin e të afërmve të tyre të zhdukur, pavarësisht pyetjeve personale dhe atyre me shkrim për organet zyrtare (shih mes tjerash, GJEDNJ, *Er dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendur më lart, në § 96; GJEDNJ, *Osmanoğlu kundër Turqisë*, nr. 48804/99, vendimi i gjykatës, 24 janar 2008, § 97). Faktor tjeter që çon kah konkluzioni për një shkelje të nenit 3 të KEDNJ-së, është natyra e vazhdueshme e vuajtjes psikologjike të të afërmve të një viktime të zhdukur (GJEDNJ, *Salakhov dhe Islyamova kundër Ukrainës*, nr. 28005/08, vendimi i gjykatës, 14 mars 2013, § 201).
156. KDNJ gjithashtu ka konsideruar çështjen dhe ka njojur anëtarët e familjes së personave të zhdukur apo të pagjetur si viktima nga shkelja e nenit 7 të Konventës: prindërit (*Boucherif kundër Algjerisë*, komunikata nr. 1196/2003, mendimet e 30 marsit 2006, § 9.7, KDCP/C/86/D/1196/2003), fëmijët (*Zarzi kundër Algjerisë*, komunikata nr. 1780/2008, mendimet e 22 marsit 2011, § 7.6, KDCP/C/101/D/1780/2008), vëllezërit dhe motrat (*ElAbani kundër Xhamahirisë Arabe të Libisë*, komunikata nr. 1640/2007, mendimet e 26 korrikut 2010, § 7.5, KDCP/C/99/D/1640/2007), bashkëshortët (*Bousroual kundër Algjerisë*, komunikata nr. 992/2001, mendimet e 30 marsit 2006, § 9.8, KDCP/C/86/D/992/2001), tezet (hallat) dhe dajat (axhët) (*Benaniza kundër Algjerisë*, mendimet e 26 korrikut 2010, § 9.4, KDCP/C/99/D/1588/2007) (*Bashasha kundër*

Xhamahirisë Arabe të Libisë, mendimet e 20 tetorit 2010, në § 7.2, KDCP/C/100/D/1776/2008). Ai arsyeton këtë kuptim të gjërë për gjendjen e viktimës nga vuajtja dhe shqetësimi që u shkaktohen anëtarëve të familjes me zhdukjen e një individi, e cila gjendje shpeshherë është rënduar nga përpjekjet e pamjaftueshme të autoriteteve për të hetuar zhdukjen me qëllim të vërtetimit të fatit të viktimës dhe sjelljes së autorëve para drejtësisë (*Aboussedra kundër Xhamahirisë Arabe të Libisë*, komunikata nr. 1751/2008, mendimet e 25 tetorit 2010, § 7.5, KDCP/C/100/D/1751/2008). Në rastin *Amirov kundër Federatës Ruse*, Komisioni thekson që “[p]a dashur të sqarohen të gjitha rrëthanat e viktimidimit indirekt, Komisioni konsideron që dështimi për përgjegjësi nga ana e shtetit për t’i kryer obligimet e veta, për t’i hetuar dhe qartësuar rrëthanat e dëmit të vuajtur nga viktima direkte, do të jetë zakonisht një faktor. Faktorët shtesë mund të jenë të nevojshëm. Në rastin aktual, Komisioni thekson që kushtet e tmerrshme në të cilat autori erdhi për të gjetur mbetjet e gjyntuara të gruas së tij (...), të përcjella nga masat e ngadalshme, sporadike të marra për të hetuar rrëthanat, kanë çuar te gjetjet e mësipërme të shkeljes së neneve 6 dhe 7, të shpallura së bashku me nenin 2, paragrafi 3. Komisioni konsideron që, marrë së bashku, rrëthanat e detyrojnë Komisionin të konkludojë që të drejtat e autorit sipas nenit 7 gjithashtu janë shkelur” (shih KDNJ, *Amirov kundër Federatës Ruse*, përmendor në § 105 më lart, në § 11.7).

157. Paneli gjithashtu e merr parasysh që sipas Gjykatës Evropiane, analiza e reagimit të autoriteteve nuk duhet të kufizohet në ndonjë manifestim specifik të qëndrimeve të autoriteteve, incidente të izoluara apo akte procedurale; përkundrazi, sipas mendimit të gjykatës, vlerësimi i mënyrës me të cilën autoritetet e shtetit të paditur iu përgjigjen pyetjeve të parashtruesve duhet të jetë i përgjithshëm dhe i vazhdueshëm ” (shih GJEDNJ, *Açış kundër Turqisë*, nr. 7050/05, vendimi i gjykatës, 1 shkurt 2011, § 45).
158. Në lidhje me këtë, është qëndrim i Gjykatës Evropiane që të gjeturat sipas obligimit procedural të nenit 2, do të ishin gjithashtu të një rëndësie të drejtpërdrejtë për të konsideruar ekzistencën e shkeljes së nenit 3 (shih GJEDNJ, *Basayeva dhe të tjerët kundër Rusisë*, përmendor në § 154 më lart, në § 109; GJEDNJ, *Gelayevi kundër Rusisë*, nr. 20216/07, përmendor në § 145 më lart, në § 147; GJEDNJ, *Bazorkina kundër Rusisë*, përmendor në § 104 më lart, në § 140).
159. Paneli thekson që Gjykata Evropiane tashmë ka gjetur shkeljet e nenit 3 të KEDNJ-së në lidhje me zhdukjet, në të cilat shteti u gjet të jetë përgjegjës përrëmbimet (shih GJEDNJ, *Luluyev dhe të tjerët kundër Rusisë*, nr. 69480/01, vendimi i gjykatës, 9 nëntor 2006, §§ 117-118; GJEDNJ, *Kukayev kundër Rusisë*, nr. 29361/02, vendimi i gjykatës, 15 nëntor 2007, §§ 107-110). Megjithatë, në kontrast, në rastin në shqyrtim të Panelit, UNMIK-u nuk është i implikuar në asnjë mënyrë në zhdukjen aktuale dhe UNMIK-u nuk mund të jetë përgjegjës për shqetësimin mental të parashtrueses, të shkaktuar nga kryerja e krimtit.
160. Paneli është i vetëdijsëm që në mungesë të gjetjes së përgjegjësisë së shtetit për zhdukje, Gjykata Evropiane ka vendosur se nuk është bindur që sjellja e autoriteteve, megjithëse neglizhente deri në shkallën që e ka shkelur nenin 2 në aspektin e vet procedural, mund t’i ketë shkaktuar vetveti shqetësim mental parashtruesit, më shumë sesa niveli minimal i ashpërsisë, i cili është i nevojshëm me qëllim që të konsiderohet që trajtimi bie brenda fushës së nenit 3 (shih në mes tjerash, GJEDNJ, *Tovsultanova kundër Rusisë*, nr.

26974/06, vendimi i gjykatës, 17 qershor 2010, § 104; GJEDNJ, *Shafiyeva kundër Rusisë*, nr. 49379/09, vendimi i gjykatës, 3 maj 2012, § 103).

b) Aplikueshmëria e nenit 3 në kontekstin e Kosovës

161. Sa i përket aplikueshmërisë së standardeve të lartpërmendura në kontekstin e Kosovës, Paneli së pari i referohet qëndrimit të tij mbi të njëjtën çështje në lidhje me nenin 2, të paraqitur më lart (shih §§ 99 – 108 më lart).
162. Paneli rithekson që një sistem për zbatimin e ligjit që funksionon normalisht duhet t'i marrë parasysh nevojat për mbrojtje të viktimave dhe dëshmitarëve dhe gjithashtu të konsiderojë cenueshmërinë e veçantë të personave të zhvendosur në situatat pas konfliktit. Paneli tashmë ka marrë parasysh faktin që deri në vitin 2003, sistemi i policisë dhe drejtësisë në Kosovë nga Sekretari i Përgjithshëm i OKB-së është pëershkuar që të jetë, si sistem që “funksionon mirë” dhe “i qëndrueshëm” (shih §18 më lart).
163. Paneli përsëri tërheq vëmendjen që nuk do t'i shqyrtojë praktikat relevante apo pengesat e pretenduara për kryerjen e hetimeve efektive *in abstracto*, por vetëm në lidhje me aplikimin e tyre specifik në ankesën para tij, duke marrë parasysh rrëthanat e veçanta të rastit.
164. Për këto arsy, Paneli konsideron që duhet të verifikojë për çdo rast, nëse qëndrimi dhe reagimet e autoriteteve të UNMIK-ut për zhdukjen dhe kërkimin e informatave nga ankuesit në lidhje me fatin e të afërmve të tyre dhe hetimin penal, arrin deri në një shkelje të obligimit sipas nenit 3, duke pasur parasysh realitetet në Kosovë në kohën relevante.

c) Pajtueshmëria me nenin 3 në rastin aktual

165. Në këto rrëthana, Paneli dallon një numër të faktorëve në rastin aktual të cilët, marrë së bashku, ngritin pyetjen e shkeljes së nenit 3 të KEDNJ-së.
166. Paneli thekson afërsinë e lidhjeve familjare ndërmjet ankueses dhe znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq, prindërve të saj, dhe znj. Millosava Llaliq, gjyshes së saj.
167. Paneli rikujton dështimin e provuar më lart në lidhje me obligimin procedural sipas nenit 2, me gjithë faktin se Policia e UNMIK-ut i kishte informatat minimale të nevojshme për të zhvilluar hetim nga fillimi. Paneli thekson më tutje se ankuesja kurrë nuk u kontaktua nga autoritetet e UNMIK-ut, duke përfshirë qëllimin e mbledhjes së informatave të mëtejme për zhdukjen, ofrimit të informatave të azhurnuara për hetimin, dhe përfshirjen e saj në procesin e identifikimit të prindërve të saj dhe gjyshes së saj. Në këtë drejtim, Paneli rithekson që nga këndvështrimi i nenit 3 mund t'i shqyrtojë reagimet dhe qëndrimet e UNMIK-ut ndaj ankueses në tërësinë e vet.
168. Siç është treguar më lart për sa i përket nenit 2, nuk është kryer asnjë hetim i duhur në këtë rast. Ankuesja kurrë nuk është intervistuar zyrtarisht nga Policia e UNMIK-ut apo prokurorët; të dhënat ante-mortem të paraqitura në dosjen hetimore ishin mbledhur nga KNKK-ja. Në vend të ndjekjes së pistave të hetimit në dispozicion, madje në fazat e

mëvonshme, apo kërkimit të pistave të reja, policia thjesht ka pritur që informatat të dalin vvetetiu.

169. Duke nxjerrë konkluzione nga dështimi i UNMIK-ut që të japë sqarim bindës përmungesën e ndonjë kontakti adekuat me ankuesen, Paneli konsideron që kjo situatë, e cila vazhdoi në periudhën e juridiksionit të përkohshëm të Panelit, i shkaktoi pasiguri të madhe ankueses dhe familjes së saj përfat e znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq, dhe gjithashtu përgjendjen e hetimit.
170. Duke pasur parasysh këtë që u tha më lart, Paneli konkludon që ankuesja përfjetoi shqetësim të rendë dhe dhimbje përfundon që përfundon që si autoritetet e UNMIK-ut e kanë trajtuar rastin dhe si rezultat pamundësisë së saj përfat që zbuluar se çfarë u ka ndodhur anëtarëve të familjes së saj të ngushtë. Në lidhje me këtë, është e qartë që, në çdo situatë, dhimbja e një vajze, e cila duhet të jetojë në pasiguri rrëth fatit të prindërve të saj dhe një gjysheje, është e padurueshme.
171. Për arsyet e përmendura më lart, Paneli përfundon që, me sjelljen e vet, UNMIK-u i ka kontribuar shqetësimit dhe vuajtjes mentale të ankueses, duke shkelur nenin 3 të KEDNJ-së.

V. KOMENTE DHE REKOMANDIME PËRFUNDIMTARE

172. Në dritën e gjetjeve të Panelit në këtë rast, Paneli mendon se është e nevojshme ndonjë formë e dëmshpérblimit.
173. Paneli thekson që zhdukjet e imponuara përbëjnë shkelje serioze të të drejtave të njeriut, të cilat do të hetohen dhe ndiqen në të gjitha rrëthanat. Paneli gjithashtu thekson që UNMIK-u si administrues territorial i Kosovës nga viti 1999 deri më 2008, kishte përgjegjësinë primare që t'i hetojë në mënyrë efektive dhe t'i ndjekë ata që ishin përgjegjës përrëmbimin dhe zhdukjen e znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq, dhe se dështimi i tij përfat ta bëret këtë, paraqet shkelje të mëtejme serioze të të drejtave të viktimateve dhe më të afërmve, në veçanti të së drejtës përfat ta ditur të vërtetën përcështjen.
174. Paneli thekson shqetësimet e PSSP-së që burimet joadekuante, veçanërisht në fillim të misionit të UNMIK-ut, e bën të vështirë arritjen e përmbytjes së obligimeve të UNMIK-ut përfat drejtat e njeriut.
175. Do të ishte normale që UNMIK-u t'i marrë masat e duhura me qëllim që t'i ndalë shkeljet e gjetura dhe t'i korrigojë aq sa është e mundshme efektet nga kjo. Megjithatë, siç ka theksuar Paneli më lart (shih § 18), përgjegjësia e UNMIK-ut në lidhje me administrimin e drejtësisë në Kosovë përfundoi më 9 dhjetor 2008, me marrjen përsipër nga EULEX-i të kontrollit të plotë operacional në fushën e zbatimit të ligjit. Prandaj, UNMIK-u nuk është më në pozitë të marrë masa që do të kenë ndikim të drejtpërdrejtë në hetime që ende janë në zhvillim e sipër para EULEX-it apo autoritetet lokale. Gjithashtu, pas shpalljes së pavarsësisë nga Institucionet e Përkohshme të Vetëqeverisjes të Kosovës, më 17 shkurt 2008, dhe më pas hyrjes në fuqi të Kushtetutës së Kosovës më 15 qershor 2008, UNMIK-u

ndaloj kryerjen e funksioneve ekzekutive në Kosovë, dhe ky fakt kufizoi aftesinë e tij për të siguruar korrigjim të plotë dhe efektiv të shkeljeve të kryera, siç kërkon me parimet e vendosura në të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut.

176. Paneli konsideron se kjo situatë faktike nuk e liron UNMIK-un nga obligimi i tij për t'i korrigjuar aq sa është e mundshme efektet e shkeljeve për të cilat është përgjegjës.

Për sa i përket ankueses dhe rastit Paneli konsideron se është e nevojshme që UNMIK-u:

- Në pajtim me praktikën gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut në situatat me juridikSION të kufizuar të shtetit (shih GJEDNJ [DHL], *Ilaçcu dhe të tjerët kundër Moldavisë dhe Rusisë*, nr. 48787/99, vendimi i gjykatës, 8 korrik 2004, KEDNJ, 2004-VII, § 333; GJEDNJ, *Al-Saadoon dhe Mufdhi kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 61498/08, vendimi i gjykatës, 2 mars 2010, § 171; GJEDNJ (DHL), *Catan dhe të tjerët kundër Moldavisë dhe Rusisë*, nr. 43370/04, 8252/05 dhe 18454/06, vendimi i gjykatës, 19 tetor 2012, § 109), duhet bërë përpjekje, me të gjitha mjetet diplomatike në dispozicion të tij *vis-à-vis* EULEX-it dhe autoritetet e Kosovës, të marrë siguri që hetimet në lidhje me rastin në fjalë do të vazhdojnë në pajtueshmëri me kërkkesat për një hetim efektiv siç parashihet me nenin 2, që rrëthanat që kanë sjellë deri te rrëmbimi dhe zhdukja e znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq do të tregohen dhe që autorët do të sillen para drejtësisë. Ankuesja dhe/apo më të afërmët, do të informohen për veprimet e tilla dhe dokumentet relevante do t'u zbulohen atyre sipas nevojës;
- Të pranojë publikisht, brenda një kohe të arsyeshme, përgjegjësinë për sa i përket dështimit të UNMIK-ut që të hetojë në mënyrë adekuate rrëmbimin dhe zhdukjen e znj. Jellena Llalliq, z. Vojisllav Llalliq dhe znj. Millosava Llalliq dhe gjithashtu për shqetësimin dhe vuajtjen mentale të shkaktuar më vonë dhe t'u kërkojë falje publike ankueses dhe familjes së saj për këtë;
- Të ndërmarrë hapa të duhur për pagesën e kompensimit adekuat për ankuesen, për dëmin e shkaktuar moral për shkak të dështimit të UNMIK-ut që të kryejë hetim efektiv dhe gjithashtu për shqetësimin dhe vuajtjen mentale të shkaktuar më vonë ankueses si pasojë e sjelljes së UNMIK-ut.

Paneli gjithashtu e konsideron të nevojshme që UNMIK-u:

- Në pajtim me Rezolutën e Asamblesë së Përgjithshme të OKB-së mbi "Parimet Bazë dhe Udhëzimet mbi të Drejtën për Kompensim dhe Dëmshpërbllim për Viktimat për arsyë të Shkeljeve të Mëdha të së Drejtës Ndërkombëtare për të Drejtat e Njeriut dhe Shkeljeve Serioze të së Drejtës Ndërkombëtare Humanitare" (A/Rez/60/147, 21 mars 2006), të ndërmarrë hapa të nevojshëm, përmes organizmave të tjerë të afërt me OKB-në që veprojnë në Kosovë, organeve lokale dhe organizatave joqeveritare, për krijimin e një programi të plotë dhe gjithëpërfshirës dëmshpërbllimi, duke përfshirë kthimin e kompensimit, rehabilitimin, përmbytjen dhe garancitë për mospërsëritje për viktimat nga të gjitha komunitetet që kanë qenë subjekt i shkeljeve serioze të të drejtave të njeriut, të cilat ndodhën si pasojë e drejtpërdrejtë e konfliktit të Kosovës dhe gjatë tij;

- Të ndërmarrë hapa të nevojshëm para organeve kompetente të Kombeve të Bashkuara, duke përfshirë Sekretarin e Përgjithshëm të OKB-së, që të ndajë burime adekuate njerëzore dhe financiare për të siguruar që standardet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut mbështeten në çdo kohë nga OKB-ja, duke përfshirë kohën kur kryhen funksione administrative dhe ekzekutive mbi një territor, dhe të sigurojë monitorim efektiv dhe të pavarur;

PËR KËTO ARSYE,

Paneli, unanimisht,

- 1. KONSTATON SE KA PASUR SHKELJE TË OBLIGIMIT PROCEDURAL SIPAS NENIT 2 TË KONVENTËS EVROPIANE PËR TË DREJTAT E NJERIUT;**
- 2. KONSTATON SE KA PASUR SHKELJE TË OBLIGIMIT ESENCIAL SIPAS NENIT 3 TË KONVENTËS EVROPIANE PËR TË DREJTAT E NJERIUT;**
- 3. REKOMANDON QË UNMIK-u:**
 - a. T'U KËRKOJË EULEX-it DHE AUTORITETEVE TË TJERA KOMPETENTE NË KOSOVË QË T'I NDËRMARRIN TË GJITHË HAPAT E MUNDSHËM ME QËLLIM TË SIGURIMIT QË HETIMI PENAL PËR RRËMBIMIN DHE ZHDKJEN E ZNJ. JELLENA LLALLIQ, Z. VOJISLLAV LLALLIQ DHE ZNJ. MILLOSAVA LLALLIQ DO TË VAZHDOJË NË PAJTIM ME NENIN 2 TË KEDNJ-së DHE QË AUTORËT TË SILLEN PARA DREJTËSISË;**
 - b. TË PRANOJË PUBLIKISHT PËRGJEGJËSINË PËR DËSHTIMIN E VET QË TË KRYEJË HETIM EFEKTIV PËR RRËMBIMIN DHE ZHDKJEN E ANËTARËVE TË NGUSHTË TË FAMILJES SË ANKUESES DHE GJITHASHTU PËR SHQETËSIMIN DHE VUAJTJET MENTALE TË SHKAKTUARA DHE T'I KËRKOJË FALJE PUBLIKE ANKUESES DHE FAMILJES SË SAJ;**
 - c. TË NDËRMARRË HAPA TË DUHUR DREJT PAGESËS SË KOMPENSIMIT ADEKUAT ANKUESES PËR DËMIN MORAL NË LIDHJE ME GJETJEN E SHKELJEVE TË NENIT 2 DHE 3 TË KEDNJ-së;**
 - d. TË NDËRMARRË HAPA TË DUHUR PËR TË KRIJUAR NJË PROGRAM TË PLOTË DHE GJITHËPËRFSHIRËS DËMSHPËRBLIMI;**
 - e. TË NDËRMARRË HAPA TË DUHUR NË KOMBET E BASHKUARA SI NJË GARANCI PËR MOSPËRSËRITJE;**

- f. TË MARRË MASA TË MENJËHERSHME DHE EFEKTIVE PËR T'I ZBATUAR REKOMANDIMET E PANELIT DHE TË INFORMOJË ANKUESEN DHE PANELIN RRETH ZHVILLIMEVE TË MËTEJME PËR KËTË RAST.**

Andrey Antonov
Zyrtar ekzekutiv

Marek Nowicki
Kryesues

SHKURTESAT DHE AKRONIMET

AMIR – Raport i Hetimit Ante-Mortem i NJPZH-së së Policisë së UNMIK-ut

CCIU – Njësiti Qendror për Hetim Penal

CCPR – Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike

DOJ – Departamenti i Drejtësisë

DC - Gjykata e Qarkut

DPPO – Zyra e Qarkut e prokurorit publik

ECHR – Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut

ECtHR- Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut

EU – Bashkimi Evropian

EULEX – Misioni i Bashkimit Evropian për Sundim të Ligjit në Kosovë

FRY – Republika Federale e Jugosllavisë

HRAP – Paneli Këshillëdhënës për të Drejtat e Njeriut

HRC – Komiteti i Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut

IACtHR– Gjykata Ndër-Amerikane për të Drejtat e Njeriut

ICMP – Komisioni Ndërkombëtar për Personat e Zhdurur

ICRC – Komiteti Ndërkombëtar i Kryqit të Kuq

ICTY – Tribunali Ndërkombëtar për Krime të Luftës në ish-Jugosllavi

IPP - Prokurori Ndërkombëtar Publik

KFOR – Forca Ndërkombëtare e Sigurisë (zakonisht e njohur si Forca e Kosovës)

KLA – Ushtria Çlirimtare e Kosovës

MoU - Memorandum i mirëkuptimit

MPU – Njësiti për Persona të Zhdurur

MUP –Ministria e Punëve të Brendshme e Serbisë (serbisht:
Министарство унутрашњих послова)

NATO – Organizata e Traktatit të Atlantikut të Veriut

OMPF – Zyra për persona të zhdukur dhe mjekësi ligjore

OSCE – Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë

RIU – Njësiti Rajonal për Hetim

SRSG – Përfaqësuesi Special i Sekretarit të Përgjithshëm

UN – Kombet e Bashkuara

UNHCR – Komisariati i Lartë i Kombeve të Bashkuara për Refugjatë

UNMIK – Misioni i Administratës së Përkohshme të Kombeve të Bashkuara në Kosovë

VRIC – Komisioni për Gjetjen dhe Identifikimin e Victimave

WCIU – Njësiti për Hetim të Krimeve të Luftës